

Bryssel 7.10.2020
COM(2020) 621 final

2020/0288 (NLE)

Ehdotus

NEUVOSTON SUOSITUS

romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta

{SWD(2020) 530}

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

• Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet

Ehdotuksella neuvoston suositukseksi **romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta** vastataan tarpeeseen torjua Euroopan unionin tasolla syrjintää ja saada aikaan Euroopan suurimman etnisen vähemmistön yhdenvertainen kohtelu muun muassa edistämällä tasa-arvoa ja sosioekonomista osallisuutta. Yhdessä tämän ehdotuksen kanssa esitetään Euroopan komission tiedonanto ”Tasa-arvon unioni: romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskeva EU:n uusi strategiakehys”¹, jäljempänä ’tiedonanto’, joka sisältää EU:n pää- ja muita tavoitteita ja jossa ehdotetaan indikaattorivalikoiman käyttöä (tiedonannon liite 2).

Syrjinnän ja sosioekonomisen syrjäytymisen torjuminen on **entistään tärkeämpää kriisitilanteessa**, jossa köyhyys ja rakenteellinen eriarvoisuus todennäköisesti lisääntyvät. Näin ollen sosiaaliset elvytystoimet olisi suunnattava kaikille, erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleville, riippumatta sukupuolesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on sitoutunut edistämään tasa-arvon unionia, ja hän aikoo varmistaa, että ”**tasa-arvo on elpymisen ytimessä**”.

EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille², jonka komissio hyväksyi 5. huhtikuuta 2011, on tulossa päätökseen. Sen pää tavoitteena oli torjua romanien sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä EU:ssa ja laajentumisprosessin maissa edistämällä yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen alalla. Tässä puitekehyksessä kehoitettiin jäsenvaltioita laatimaan romanien kansallisia integrointistrategioita sekä asettamaan kansallisia tavoitteita, jotka pohjautuvat romanien integrointia koskeviin tavoitteisiin edellä luetelluilla neljällä alalla. **Vuonna 2013 neuvosto hyväksyi suosituksen**³ jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä. Tämä oli EU:n ensimmäinen nimenomaan romaneja koskeva ei-sitova sääntelyväline. **Suositus** vahvisti EU:n puitekehystä, sillä siinä

- annettiin jäsenvaltioille ohjausta niiden romanien integraatiota edistävien toimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi ja romanien integraatiota edistävien kansallisten strategioiden täytäntöönpanon tehostamiseksi;
- suositeltiin, että jäsenvaltiot toteuttaisivat vaikuttavia toimenpiteitä romanien tasa-arvon varmistamiseksi muun muassa koulutukseen pääsyssä, työllistymisessä, terveydenhuollon saatavuudessa ja asunnon saannissa, ja kerrottiin, miten nämä neljä tavoitetta (yhtäläisten mahdollisuuksien varmistaminen koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen alalla) voitaisiin saavuttaa;
- todettiin, että nämä tavoitteet voitaisiin saavuttaa joko yleisten tai kohdennettujen toimenpiteiden avulla, mukaan lukien haittoja ehkäisevät tai hyvittävät erityiset toimenpiteet, tai yhdistämällä niitä molempia, kiinnittäen erityistä huomiota sukupuoliulottuvuuteen;

¹ COM(2020) 620 final.

² KOM(2011) 173 lopullinen.

³ Neuvoston suositus, annettu 9 päivänä joulukuuta 2013, jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä ([EUVL C 378, 24.12.2013, s. 1](#)).

- keskityttiin entistä selkeämmin syrjinnän torjumiseen mainiten erikseen romanivastaisuus ja laajennettiin romanien integraatiota edistävä työ työllisyyden, koulutuksen, terveydenhuollon ja asumisen lisäksi uusille monialaisille ja rakenteellisille aloille; sekä
- kehoitettiin jäsenvaltioita ilmoittamaan komissiolle vuodesta 2016 lähtien vuosittain kaikki suosituksen mukaiset toteutetut toimenpiteet sekä tiedot edistymisestä, jota on saatu aikaan strategioiden täytäntöönpanossa.

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston (TSTK-neuvosto) 8. joulukuuta 2016 hyväksytyissä päätelmissä⁴ komissiota kehoitettiin suorittamaan vuoteen 2020 ulottuvien romanien kansallisten integrointistrategioiden EU:n kehyksen väliarviointi ja ehdottamaan vuoden 2020 jälkeistä romanien integraatiostrategiaa sekä sisällyttämään siihen ehdotus neuvoston suosituksen tarkistamiseksi. **Komissio toteutti EU:n puitekehystä koskevan perusteellisen arvioinnin**⁵, joka hyväksyttiin joulukuussa 2018, ja julkaisi arviointia koskevan komission yksiköiden valmisteluasiakirjan⁶.

Arvioinnista ja päätelmistä, joita neuvosto, Euroopan parlamentti sekä useat Euroopan laajuiset ja kansalliset kansalaisyhteiskunnan järjestöt ovat siitä tehneet, **käy ilmi tarve uudistaa sitoumus romanien tasa-arvon edistämiseen ja vahvistaa tätä sitoumusta**.⁷ Tässä sitoumuksessa olisi varmistettava, että huomiota kiinnitetään erityisesti syrjinnän torjumiseen, mikä tarkoittaa muun muassa romanivastaisuuden torjumista ja ponnisteluja niillä neljällä sosioekonomisella alalla, joilla osallisuutta on parannettava, eli koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen alalla.⁸ Sitoumuksessa olisi myös huomioitava erityisryhmien tarpeet sekä romaniväestön moninaisuus, olisi pyrittävä osallistamaan romanit heitä koskevien tasa-arvo- ja osallisuusstrategioiden suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin, parannettava tavoitteiden asettamista, tietojen keruuta, seuranta ja raportointia, ja saatava aikaan se, että romanien tasa-arvo ja osallisuus otetaan paremmin huomioon yleisissä politiikoissa.

Heinäkuussa 2019 Länsi-Balkanin maiden pääministerit hyväksyivät romanien integraatiota koskevan julistuksen⁹ ja sitoutuivat edistämään konkreettisesti koulutukseen, työllisyyteen,

⁴ TSTK-neuvoston 8. joulukuuta 2016 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen” ([15406/16](#)).

⁵ COM(2018) 785 final.

⁶ SWD(2018) 480 final.

⁷ Euroopan parlamentin päätöslauselma 12. helmikuuta 2019 tarpeesta laatia vahvistettu vuoden 2020 jälkeinen EU:n strateginen puitekehys romanien osallisuutta edistäville kansallisille strategioille ja tehostaa romanivastaisuuden torjuntaa ([P8_TA\(2019\)0075](#)). TSTK-neuvoston 24. lokakuuta 2019 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Hyvinvointitalous” ([13432/19](#)); päätelmissä komissiota kehoitetaan uudistamaan sitoumus romanien osallisuuden edistämiseen. Myös puitekehystä romanien kansallisille integrointistrategioille käsitellessä, Bukarestissa 4.–5. maaliskuuta 2019 pidetyn korkean tason konferenssin osallistujat kehottivat komissiota esittämään uutta kunnianhimoista vuoden 2020 jälkeistä EU:n puitekehystä, ja ne kehottivat jäsenvaltioita sekä laajentumisprosessin maita vahvistamaan sitoutumistaan romanien integraation edistämiseen. Puheenjohtajavaltio Romanian toimittamat tiedot ([7003/19](#), 14.3.2019).

⁸ Ks. [asiantuntijoiden suositukset](#), jotka koskevat tarvetta keskittyä selkeämmin romanivastaisuuden ja syrjinnän torjumiseen vuoden 2020 jälkeisessä EU:n puitekehyksessä; suositukset ovat jatkoa Wienissä 27. marraskuuta 2018 järjestetyille romanivastaisuutta käsittelevälle konferenssille ”How to address anti-Gypsyism in a post-2020 EU Roma Framework?”.

⁹ [Länsi-Balkanin kumppaneiden julistus romanien integraatiosta](#) EU:n laajentumisprosessissa; johtajien huippukokous hyväksyi julistuksen Poznańissa, Puolassa, 5 päivänä heinäkuuta 2019 pidetyssä Länsi-Balkania koskevassa huippukokouksessa, joka on osa Berliinin prosessia.

terveydenhuoltoon, asumiseen, väestökirjanpitoon ja syrjimyksen torjuntaan liittyviä kysymyksiä EU:hun liittymiseen mennessä.

Syyskuussa 2019 komissio antoi vuoden 2019 kertomuksen romanien kansallisten integrointistrategioiden täytäntöönpanosta¹⁰.

Euroopassa on vielä paljon työtä tehtävänä eurooppalaisen romaniväestön tasa-arvon saavuttamiseksi. Romanien syrjäytyminen on todellinen ilmiö yhä edelleen, ja monet Euroopan arviolta 10–12 miljoonasta¹¹ romanista kokevat edelleen päivittäisessä elämässään syrjintää, romanivastaisuutta ja sosioekonomista syrjäytymistä. Nämä ilmiöt ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Tasa-arvo ei toteudu niin kauan kun syrjintää tapahtuu, ja syrjintää on mahdotonta torjua tuloksellisesti ilman, että torjutaan romanivastaisuutta ja parannetaan romaniväestön sosioekonomista osallisuutta ja osallistumista. Romanilasten potentiaali kärsii, koska liian monilla heistä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutukseen köyhyiden, syrjäytymisen ja syrjinnän vuoksi.

EU:n perusoikeusviraston vuosina 2011, 2016 ja 2019 keräämien saatavilla olleiden tietojen mukaan romanien integraatiossa on vuodesta 2011 lähtien edistytty vain vähän, tosin tässä on suuria eroja eri politiikan alojen ja maiden välillä.¹² Eniten on edistytty koulutuksen alalla (koulunkäynnin keskeyttäminen on vähentynyt ja varhaiskasvatukseen, hoitoon ja opetukseen osallistuminen on lisääntynyt, mutta eriytymisen suhteen tilanne on huonontunut). Vaikka romanien köyhyysriski on pienentynyt ja heidän oma arvionsa terveydentilastaan on parantunut, terveydenhuoltoa on romanien keskuudessa edelleen vain rajallisesti saatavilla. Työllistymismahdollisuuksien suhteen ei ole tapahtunut tilastollisesti merkittävää parannusta – työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien romaninuorten osuus on itse asiassa kasvanut. Asumistilanne on edelleen monimutkainen ja yksi romaniyhteisön suurimmista haasteista Euroopan unionissa ja sen ulkopuolella. Romanivastaisuus on yhä merkittävä huolenaihe. Samalla on kuitenkin jonkin verran näyttöä siitä, että romanien kokema syrjintä tiettytyyppisten palvelujen saatavuuden osalta on vähentynyt hieman. Komissio on käynnistänyt rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY¹³ (rotusyrjintädirektiivi) nojalla kolmea maata¹⁴ vastaan rikkomusmenettelyn, jossa on kyse romanilasten erottelusta koulussa.

Covid-19-pandemia on paljastanut, kuinka alttiita ulkopuolelle jätetyt ja syrjäytyneet romaniyhteisöt ovat sekä kielteisille terveysvaikutuksille lyhyellä aikavälillä että sosioekonomisille vaikutuksille keskipitkällä aikavälillä. Syrjäytyneissä yhteisöissä elävät romanilapset kuuluvat pandemiasta pahimmin kärsiviin. Etäopiskelu on ollut mahdotonta liian monille romanilapsille, jotka asuvat kotitalouksissa, joissa ei ole tietotekniikkaa tai sähköä. Kriisi on myös osoittanut, että **ongelma vaatii kiireellisesti vaikuttavampia poliittisia toimia Euroopan tasolla.**

Sitkeä epätasa-arvo ja järjestelmällinen eriarvoisuus tarkoittaa inhimillisen pääoman ja inhimillisten resurssien menetystä Euroopan talouksille. Romaniväestön kohtaama eriarvoisuus **vaikuttaa Euroopan talouteen ja yhteiskuntiin.** Niissä maissa, joissa romanien osuus väestöstä on suurempi, tämä ryhmä muodostaa yhä suuremman osuuden kouluikäisestä

¹⁰ COM(2019) 406 final ja siihen liitetty asiakirja SWD(2019) 320 final.

¹¹ Ks. [Euroopan neuvoston vuoden 2012 arviot](#).

¹² Kertomus vuoteen 2020 ulottuvia, romanien integraatiota edistäviä kansallisia strategioita koskevan EU:n puitekehysten arvioinnista, [COM\(2018\) 785 final](#).

¹³ [EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22](#).

¹⁴ Tšekki, Unkari ja Slovakia.

väestöstä ja tulevaisuuden työvoimasta. Romanian **sosioekonomisen osallisuuden** parantaminen voisi vähentää työvoimapulaa ja osaamisvajetta epäsuotuisan väestökehityksen aikoina, pienentää sosiaalimenoja ja **hyödyttää taloutta**. Investoinnit aiemmin syrjäytyneessä asemassa olleen työvoiman koulutuksen ja taitojen parantamiseen voi lisätä tuottavuutta. Euroopan unionin on **puututtava eriarvoisuuteen** tehokkaammin varmistamalla, että romanit voivat hyödyntää täysimääräisesti sosiaalisen suojelun järjestelmiä, ja varmistettava, että romanit voivat hyödyntää potentiaaliaan ja antaa panoksensa talouteen ja yhteiskuntaan yleisesti, mikä johtaa parempiin sosiaalisiin ja taloudellisiin tuloksiin kaikkien kannalta. **Tällä ehdotuksella – yhdistettynä komission samaan aikaan antamaan tiedonantoon – voidaan puuttua romaniväestön eriarvoisuuteen ja saada aikaan parempia sosiaalisia tuloksia kaikkien kannalta.**

Suositus ehdotuksessa kartoitetaan jäsenvaltioiden toimenpiteet, joita ne ovat ilmoittaneet neuvoston vuonna 2013 antaman suosituksen nojalla vuodesta 2016 lähtien, sekä arvioidaan ja laajennetaan niitä. Tarkoituksena on uudistaa ja korvata vuoden 2013 väline antamalla tehokasta ohjausta jäsenvaltioille ja vahvistamalla niiden uudistettu pitkän aikavälin sitoutuminen romaniyhteisön kohtaamien sitkeiden ongelmien ja haasteiden ratkaisemiseen ottaen samalla huomioon, että nämä ongelmat uhkaavat pahentua covid-19-pandemian ja sen vaikutusten johdosta.

Ehdotus täydentää tiedonantoa. Nämä aloitteet muodostavat yhdessä romaneja koskevan, vuoteen 2030 ulottuvan EU:n strategiakehyksen, joka on suunniteltu siten, että siinä hyödynnetään romanien integraatiota edistäviä kansallisia strategioita koskevasta aiemmasta, vuoteen 2020 ulottuvasta puitekehystä saatuja kokemuksia, jotka koskevat toiminta-aloja, seuranta- ja raportointitavoitteita, monialaista koordinoitua, rahoitusta ja useiden sidosryhmien osallistumista.

Ehdotus koostuu viidestä luvusta:

1. luvussa käsitellään kolmea horisontaalista tavoitetta, joilla pyritään ehkäisemään ja torjumaan syrjintää edistämällä i) tasa-arvoa, ii) osallisuutta ja iii) romanien osallistumista.
2. luvussa käsitellään neljää alakohtaista tavoitetta: koulutus, työllisyys, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä asuminen ja keskeiset palvelut.
3. luvussa käsitellään kumppanuuksia ja institutionaalisia valmiuksia.
4. luvussa käsitellään rahoitusta.
5. luvussa käsitellään seuranta- ja raportointia.

Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa synergioiden toteutuminen Euroopan tasolla laadittujen vuoteen 2030 ulottuvien uusien aloitteiden sekä unionin rahoituksen käytön kanssa, jotta parannetaan kansallista, alueellista ja paikallista täytäntöönpanoa.

- **Yhdenmukaisuus muiden alaa koskevien politiikkojen säännösten kanssa**

Suositus on yhdenmukainen voimassa olevien yhdenvertaisuussäännösten kanssa. Suositus pohjautuu romanien kansallisia integrointistrategioita koskevaan EU:n puitekehykseen, jonka on määrä tulla päätökseen vuonna 2020, ja siinä on otettu huomioon kaikki arvioinnissa tehtyt havainnot. Suosituksella uudistetaan ja korvataan neuvoston vuonna 2013 antama suositus jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä. Muutosten tarkoituksena on antaa jäsenvaltioille merkityksellisempää ja tehokkaampaa ohjausta siitä, miten ne voivat nopeuttaa edistymistä

romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen suhteen seuraavien kymmenen vuoden aikana.

Ehdotus on yhdenmukainen EU:n yhdenvertaisuuslainsäädännön kanssa, ja siinä pidetään tulevaisuudenkuvana tämän lainsäädännön tehokasta täytäntöönpanoa. Tältä osin erityisen merkittävä on rotusyrjintädirektiivi, jossa kielletään rotuun tai etniseen alkuperään perustuva syrjintä työelämässä sekä sosiaalisen suojelun ja sosiaalietuuksien, koulutuksen ja yleisesti saatavilla olevien tavaroiden ja palvelujen saatavuuden osalta.¹⁵ Ehdotus on yhdenmukainen myös rotusyrjintädirektiivin¹⁶ nojalla perustettujen yhdenvertaista kohtelua edistävien tasa-arvoelinten tehokasta ja riippumatonta toimintaa koskevien normien vahvistamisesta annetun komission suosituksen (EU) 2018/951¹⁷ kanssa. Ehdotus on yhdenmukainen myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan¹⁸ kanssa, jossa kielletään kaikenlainen syrjintä, mukaan lukien rotuun ja etniseen alkuperään perustuva syrjintä. Myös neuvoston puitepäättöksen 2008/913/YOS¹⁹ tarkoituksena on torjua rasismia ja muukalaisvihan tiettyjä muotoja ja ilmaisuja rikosoikeudellisin keinoin.

Tällä ehdotuksella on tarkoitus jatkaa **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** täytäntöönpanoa lujittamalla periaatetta 3 (yhtäläiset mahdollisuudet) ja sen merkitystä useiden muiden periaatteiden kannalta. Ehdotukseen ovat myötävaikuttaneet myös YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelma ja Yhdistyneiden kansakuntien **kestävän kehityksen tavoitteet**.

Ehdotus on yhdenmukainen muiden viimeaikaisten yhdenvertaisuusstrategioiden kanssa – näitä ovat esimerkiksi sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025²⁰, jossa mainitaan romaninaisten erityistilanne, EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025²¹ ja tuleva hlbt+ -henkilöiden tasa-arvostrategia, jossa mainitaan erikseen romaniyhteisöön kuuluvien hlbt+ -henkilöiden erityistilanne, sekä uhrien oikeuksia koskeva EU:n strategia²².

• **Yhdenmukaisuus unionin muiden politiikkojen kanssa**

Ehdotus on yhdenmukainen EU:n muiden politiikkojen kanssa. Niistä erityisen tärkeä on **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari**, jonka tarkoituksena on parantaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta riippumatta sukupuolesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Ehdotus on yksi erityisaloitteista, joilla Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari pannaan täytäntöön, ja se on yhdenmukainen muiden samankaltaisten aloitteiden kanssa, joita ovat esimerkiksi vahvistettu nuorisotakuu²³, tuleva lapsitakuu sekä tuleva toimintasuunnitelma pilarin täytäntöön panemiseksi. Ehdotus edistää EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelman 2020-

¹⁵ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (rotusyrjintädirektiivi) ([EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22](#)).

¹⁶ Neuvoston direktiivin 2000/43/EY 13 artikla ([EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22](#)).

¹⁷ Komission suositus (EU) 2018/951, annettu 22 päivänä kesäkuuta 2018, tasa-arvoelimiä koskevista normeista ([EUVL L 167, 4.7.2018, s. 28](#)).

¹⁸ [EUVL C 303, 14.12.2007, s. 17](#).

¹⁹ Neuvoston puitepäättös 2008/913/YOS, tehty 28 päivänä marraskuuta 2008, rasismia ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin ([EUVL L 328, 6.12.2008, s. 55](#)).

²⁰ [COM\(2020\) 152 final](#).

²¹ [COM\(2020\) 565 final](#).

²² [COM\(2020\) 258 final](#).

²³ [COM\(2020\) 277 final](#).

2025²⁴ täytäntöönpanoa ja on yhdenmukainen **direktiivin 2012/29/EU**²⁵ kanssa, jossa säädetään rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista kiinnittäen erityistä huomiota uhreihin, joihin on kohdistunut rikos, jonka motiivina on ennakkoluulo tai syrjintä. Romanian erityistarpeet on jo otettu huomioon uudessa uhrien oikeuksia koskevassa EU:n strategiassa, ja ne näkyvät myös EU:n perusoikeuskirjan täytäntöönpanoa koskevassa tulevassa strategiassa. Ehdotus on yhdenmukainen myös **ihmiskaupan** torjumista koskevan EU:n oikeudellisen ja toimintapoliittisen kehyksen²⁶ kanssa. Ehdotus on yhdenmukainen myös **audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin**²⁷ kanssa, jossa asetetaan vaatimuksia audiovisuaalisten mediapalvelujen ja videonjakoalustojen käyttäjien suojelemiseksi yllyttämiseltä väkivaltaan tai vihaan sekä syrjivältä audiovisuaaliselta kaupalliselta viestinnältä. Siinä veloitetaan myös videonjakoalustat toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä käyttäjien suojelemiseksi rasistiselta ja muukalaisvihamieliseltä sisällöltä.

Lisäksi ehdotuksessa on varmistettu yhtenäisyys toisaalta EU:n poliittisen tuen ja toisaalta romanien tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseen käytettävissä olevien ja sen kanssa yhteensovitettavien oikeudellisten ja rahoitusvälineiden, kuten **Next Generation EU -välineen ja siihen kuuluvan elpymis- ja palautumistukivälineen ja EU-rahastojen**, kanssa.

2. OIKEUSPERUSTA, TOISSIJAISUUSPERIAATE JA SUHTEELLISUUSPERIAATE

• Oikeusperusta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) **292 artikla**, jonka nojalla neuvosto antaa suosituksia komission ehdotuksesta, yhdessä **SEUT-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan** kanssa, jossa säädetään tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisesta sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi.

Muita asiaankuuluvia säädöksiä ovat seuraavat:

- **Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU-sopimus) 2 artikla**, jonka mukaan unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo;

²⁴ COM(2020) 565 final.

²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta ([EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57](#)).

²⁶ Direktiivi 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta (EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1) ja vuonna 2017 annettu tiedonanto ”Selonteko ihmiskaupan hävittämiseen tähtäävän EU:n strategian jatkotoimista ja uusien konkreettisten toimien määrittelystä” (COM(2017) 728).

²⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/1808, annettu 14 päivänä marraskuuta 2018, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi ([EUVL L 303, 28.11.2018, s. 69–92](#)).

- **SEU-sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan toinen alakohta**, jonka mukaan unionin on torjuttava sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistettävä lapsen oikeuksien suojelua;
- **SEUT-sopimuksen 10 artikla**, jonka mukaan unioni pyrkii politiikkojensa ja toimiansa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän;
- **SEUT-sopimuksen 8 artikla**, jonka mukaan unioni pyrkii kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, sekä **SEUT-sopimuksen 157 artiklan 3 kohta**, jonka mukaan Euroopan parlamentin ja neuvoston on toteuttava toimenpiteitä, joilla varmistetaan miesten ja naisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen työtä ja ammattia koskevissa kysymyksissä, mukaan lukien samasta tai samanarvoisesta työstä maksettavan saman palkan periaate;
- **Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artikla**, jossa kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan. Perusoikeuskirjan 23 artiklassa vahvistetaan oikeus miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon kaikilla aloilla, työelämä ja palkkaus mukaan lukien. Sen 26 artiklassa tunnustetaan vammaisten oikeus päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioitetaan tätä oikeutta. Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistetaan, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.
- **Toissijaisuusperiaate (jaetun toimivallan osalta)**

Yhteiset perusarvot, kuten yhdenvertaisuus ja perusoikeudet, sekä yhteiset tavoitteet, kuten taloudellinen vauraus, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja jäsenvaltioiden välinen solidaarisuus, ovat unionille painava syy pyrkiä vaikuttamaan politiikoilla romanien yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumiseen. Koska romanit liikkuvat EU:n jäsenvaltioissa myös rajojen yli vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden nojalla ja kolmansista maista saapuvien romanien muuttoliikkeen myötä, heidän osallistamisensa on oltava yhteinen EU:n tason tavoite.

Ehdotuksella varmistetaan EU:n tason toimien lisäarvo myös jatkossa. **EU:n puitekehyksen arviointi osoitti, että puitekehyksellä on saatu aikaan myönteistä EU:n lisäarvoa**, sillä sen myötä romanien osallistaminen on tuotu EU:n ja kansallisille asialistoille ja lisäksi on kehitetty rakenteita ja parannettu EU:n politiikan ja sellaisten oikeudellisten ja rahoitusvälineiden yhtenäisyyttä, jotka on otettu käyttöön romanien osallisuuden edistämiseksi ja sovitettu yhteen tämän tavoitteen kanssa. Ehdotus pitää yllä poliittista sitoutumista ja keskittymistä romanien tasa-arvoon ja osallisuuteen EU:n jäsenvaltioissa. Tällä hetkellä on epätodennäköistä, että EU:n puitekehyksen vaikutukset kestävät vuoden 2020 jälkeen, ellei EU:n tukea jatketa. Kansallisia ponnisteluja on tehostettava, ja työjärjestelyjen vakiinnuttaminen, muiden poliittisten, oikeudellisten ja rahoitusvälineiden yhä parempi yhteensovittaminen ja käyttöönotto sekä politiikkojen vaikutusten tehokkaampi seuranta vaativat lisää aikaa. Ehdotuksella pyritään myös vähentämään täytäntöönpanon hajanaisuutta kansallisella tasolla, mikä oli yksi EU:n puitekehyksen arvioinnissa havaituista puutteista.

EU:n tason toimien lisäarvon merkitys korostuu entisestään, kun otetaan huomioon covid-19-kriisiin liittyvät ja sen aiheuttamat haasteet. Monet romaniyhteisöt ovat kärsineet kriisistä suhteettomasti, koska niissä mahdollisuudet perushygienian ylläpitoon ja saniteettitilojen käyttöön ovat yleisesti ottaen heikot, puhdasta vettä ja terveydenhuoltopalveluja on saatavilla rajallisesti, taloudellista epävarmuutta esiintyy paljon, asunnoissa ei ole riittävästi tilaa kaikille asukkaille, ja myös eristetyissä yhdyskunnissa tai leireillä joudutaan asumaan liian ahtaasti. EU:n tasolla tarvitaan toimia sen varmistamiseksi, että pandemia ei rasita suhteettomasti haavoittuvimmassa asemassa olevia ja että eriarvoisuus ei kasva entisestään.

- **Suhteellisuusperiaate**

Ehdotus on kaikilta osin suhteellisuusperiaatteen mukainen. Jäsenvaltiot kohtaavat haasteita pyrkiessään varmistamaan romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen. Näiden haasteiden vaikeusaste (riippuen romaniväestön koosta ja osuudesta suhteessa koko väestöön, laajemmasta taloustilanteesta ja siitä, kuinka syvälle juurtunutta syrjäytyminen ja syrjintä on) sekä erityispiirteet (kuten kansainvälinen liikkuvuus, muuttoliike tai väestökirjanpidon ongelmat) kuitenkin vaihtelevat.

Ehdotus pohjautuu tiedonantoon, jossa kaikille jäsenvaltioille vahvistetaan yhteisen EU-kehyksen puitteissa yhteiset **vähimmäistason** sitoumukset, joita täydennetään muilla eriasteisilla poliittisilla sitoumuksilla sen mukaan, millainen on maan **erityistilanne** ja millaisia haasteita sen alueella elävät romanit kohtaavat. Ehdotetuissa toiminna otetaan kaikilta osin huomioon jäsenvaltioiden käytännöt ja niiden kansallisten strategiakehysten moninaisuus.

Edistymisen mittaamiseksi ja jäsenvaltioiden toimien täydentämiseksi komissio on perustanut EU:n perusoikeusviraston tuella työryhmän, jonka tehtävänä on laatia romaneja koskevia indikaattoreita ja osallistua raportointiin. Työryhmä on esittänyt valikoiman romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista mittaavia indikaattoreita²⁸, joita kehitettäessä on otettu täysin huomioon kansalliset erityistilanteet. Maat voivat valita yhteisten indikaattoreiden valikoimasta omalta kannaltaan merkitykselliset laadulliset ja/tai määrälliset indikaattorit edistymisen mittaamiseksi. Ehdotuksessa vaaditaan maita valitsemaan laadullisia ja/tai määrällisiä kansallisia tavoitteita, jotka vievät niitä eteenpäin kohti EU:n tason tavoitteita, jolloin sillä sekä ehkäistään liiallista hajanaisuutta että pyritään vahvistamaan maiden **sitoutumista** edistymisen saavuttamiseen romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen suhteen.

Myös suhteellisuusarvioinnilla oli keskeinen rooli välineen valinnassa.

- **Välineen valinta**

Ehdotettu toimintatapa on ehdotus neuvoston suositukseksi, jossa noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita. Ehdotetussa suosituksessa annetaan jäsenvaltioille ohjausta siitä, miten ne voivat vauhdittaa edistymistä romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen suhteen. Ehdotus esitetään yhdessä romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevasta EU:n strategiakehyksestä annettavan uuden tiedonannon kanssa. Tavoitteena on, että jäsenvaltiot, komissio ja kaikki sidosryhmät tekisivät yhdessä rintamassa johdonmukaisesti töitä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

²⁸ Ks. tiedonannon liite 2.

Oikeudellisena välineenä ehdotus viestii jäsenvaltioiden sitoutumisesta tässä ehdotuksessa esitettyihin toimenpiteisiin, ja se luo vahvan poliittisen perustan Euroopan tason yhteistyölle tällä alalla kunnioittaen kuitenkin samalla täysin jäsenvaltioiden toimivaltaa. Kun ehdotus hyväksytään, se korvaa 9. joulukuuta 2013 annetun neuvoston suosituksen romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä.

Tämä aloite viestii jäsenvaltioiden uudistetusta ja vahvistetusta sitoumuksesta parantaa romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevia kansallisia strategiakehyksiään, vahvistaa romanien kansallisia yhteysviranomaisia sekä jatkaa koordinoitua raportointia komissiolle ja komission seurannan mahdollistamista. Näin ollen tämä suositus vastaa tarpeeseen toteuttaa toimia EU:n tasolla, mutta samalla siinä otetaan huomioon maakohtaiset erot romanien tilanteessa. Suosituksen myötä EU voi pyrkiä kohti yhteisiä tavoitteita, mutta samalla se jättää jäsenvaltioille jonkin verran liikkumavaraa sen suhteen, miten ne toteuttavat laadulliset ja/tai määrälliset tavoitteensa riippuen kunkin maan lähtökohdista, historiasta ja nykyisistä käytännöistä.

3. JÄLKIARVIOINTIEN, SIDOSRYHMIEN KUULEMISTEN JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTIEN TULOKSET

• Voimassa olevan lainsäädännön jälkiarvioinnit/toimivuustarkastukset

Komissio toteutti 8. joulukuuta 2016 annettujen neuvoston päätelmien²⁹ johdosta puitekehystä koskevan perusteellisen arvioinnin, hyväksyi arvioinnista kertomuksen³⁰ joulukuussa 2018 ja julkaisi arviointia koskevan komission yksiköiden valmisteluasiakirjan³¹.

Arviointi kattoi vuodet 2011–2017, ja siinä tarkasteltiin puitekehyksen merkityksellisyyttä, yhtenäisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta, koordinoitua, yhdenvertaisuutta, kestävyyttä ja EU:n lisäarvoa. Arviointi perustui seuraaviin lähteisiin:

- sekundaarijulkaisujen, kertomusten ja tietokantojen laaja tarkastelu,
- perusteelliset maakohtaiset tutkimukset,
- sidosryhmien haastattelut 16 EU:n jäsenvaltiossa,
- haastattelut EU:n tasolla ja kolmessa laajentumisprosessin maassa,
- avoin julkinen kuuleminen,
- kansalaisjärjestöjen parissa toteutettu kysely,
- EU:n perusoikeusvirastolta saadut tiedot vuonna 2016 toteutetusta kyselystä (EU-MIDIS II),
- validointityöpaja.

Arvioinnin perusteella todettiin, että neljä jo mainittua painopistealuetta (työllisyys, koulutus, terveydenhuolto ja asuminen) ovat romanien tasa-arvon ja osallisuuden kannalta edelleen keskeisiä aloja. Lisäksi arvioinnissa korostettiin, että syrjinnän torjuntaa koskevan

²⁹ TSTK-neuvoston päätelmät, 8. joulukuuta 2016. *Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen (15406/16)*. Neuvoston päätelmissä komissiota kehoitetaan suorittamaan vuoteen 2020 ulottuvien romanien kansallisten integrointistrategioiden EU:n kehyksen väliarviointi ja ehdottamaan vuoden 2020 jälkeistä romanien integraatiota edistävää strategiaa sekä sisällyttämään siihen ehdotus neuvoston suosituksen tarkistamiseksi.

³⁰ COM(2018) 785 final.

³¹ SWD(2018) 480 final.

erityistavoitteen olisi pohjautettava osallistavaan lähestymistapaan mutta siihen pyrittäessä olisi myös keskityttävä romanivastaisuuden ja syrjinnän ehkäisemiseen ja torjuntaan.

Arvioinnissa havaittiin, että puitekehyksellä oli saatu aikaan myönteistä EU:n lisäarvoa, sillä sen myötä romanien osallistaminen oli tuotu EU:n ja kansallisille asialistoille ja lisäksi oli kehitetty rakenteita ja parannettu EU:n politiikan ja sellaisten oikeudellisten ja rahoitusvälineiden yhtenäisyyttä, jotka on otettu käyttöön romanien osallisuuden edistämiseksi ja sovitettu yhteen tämän tavoitteen kanssa.

Arvioinnissa todettiin, että puitekehys antoi jäsenvaltioille mahdollisuuden mukauttaa tavoitteensa kansallisiin erityisolosuhteisiin. Tämän ansiosta jäsenvaltiot saattoivat räätälöidä oman lähestymistapansa tarpeidensa mukaan, mutta toisaalta arvioinnissa havaittiin myös, että usein tämä teki täytöntöönpanosta hajanaista, vähensi vaikuttavuutta ja hidasti edistymistä EU:n romaneja koskevissa integraatiotavoitteissa.

Arvioinnissa todettiin myös, että puitekehyksellä oli vain vähäisiä valmiuksia käsitellä romaniväestön sisäistä moninaisuutta. Siinä kiinnitettiin liian vähän huomiota erityisryhmiin (naisiin, nuoriin ja lapsiin sekä EU:ssa liikkuviin romaneihin) romaniväestön sisällä.

Lisäksi arvioinnissa todettiin, että EU:ssa ja jäsenvaltioissa on käytössä hallintomekanismeja, mutta niiden käyttö on yhä vähäistä. Kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen edistämiseksi on toteutettu toimia, mutta romaneilla on edelleen rajalliset mahdollisuudet osallistua vaikuttavalla tavalla poliittiseen elämään ja poliittisen prosessin kaikkiin vaiheisiin.

Perusteellista arviointia koskevan komission kertomuksen mukaan ”arviointi on osoittanut, että EU:n puitekehys on alku prosessille, jossa on – sen monista rajoituksista huolimatta ja ottaen huomioon tähän liittyvä valtava tehtävä – havaittu myönteisiä tuloksia ja alustavia muutoksia suuntauksissa”. Kertomuksessa korostettiin, että alkuvaiheessa on saatu aikaan joitakin konkreettisia vaikkakin riittämättömiä tuloksia, mutta samalla siinä myös painotettiin, että kokonaisprosessia on vahvistettava ja kohdennettava paremmin ja että on painotettava poliittisen sitoutumisen parantamista, mitattavien erityistavoitteiden käyttöönottoa ja seurannan tehostamista sekä tehostettava täytöntöönpanoa, jota tuetaan riittävällä rahoituksella ja osallistavilla hallintojärjestelmillä.

• Sidosryhmien kuuleminen

EU:n puitekehyksen arviointi³² edellytti laajoja kuulemisia, joista osa sisälsi useita tulevaisuuteen suuntautuvia kysymyksiä. Niitä hyödynnettiin aloitteen valmistelussa. Aloitetta koskevilla lisäkuulemisilla täydennettiin arviointia³³ varten jo toteutettuja kuulemisia ja niiden laajuus ja tavoitteet sovitettiin yhteen jäljellä olevien tiedonkeruutarpeiden kanssa.

Kohdennettujen kuulemisten tavoitteena oli kerätä mielipiteitä ja saada neuvoja keskeisten temaattisten näkökohtien suhteen. Nämä näkökohdat koskivat muun muassa toimintavaihtoehtoja ja sitä, miten aloitteessa voitaisiin käsitellä romanivastaisuutta, romanien osallistumista ja moninaisuutta, sekä sitä, miten indikaattoreilla ja tavoitteilla voitaisiin parantaa seurantaa ja edistymisen mittausta. Komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa³⁴,

³² Katsaus näihin toimiin esitetään asiakirjan [SWD\(2018\) 480 final](#) liitteessä 2.

³³ Arviointi perustuu sekundaarijulkaisujen, kertomusten ja tietokantojen laajaan tarkasteluun, sidosryhmien haastatteluihin 16 EU:n jäsenvaltiossa, haastatteluihin EU:n tasolla ja kolmessa laajentumisprosessin maassa, avoimeen julkiseen kuulemiseen, kansalaisjärjestöjen parissa toteutettuun kyselyyn, EU:n perusoikeusvirastolta saatuihin tietoihin vuonna 2016 toteutetusta kyselystä (EU-MIDIS II) ja validointityöpajaan.

³⁴ SWD(2020) 530 final, liite 1.

joka julkaistaan samaan aikaan kuin strategiakehyksen sisältävä tiedonanto ja tämä ehdotus, yksilöidään kuulemistoimet ja niihin osallistuneet sidosryhmät sekä se, miten sidosryhmien kannanottoja hyödynnettiin uudessa aloitteessa.

- **Asiantuntijatiedon keruu ja käyttö**

Ehdotus perustuu komission kertomukseen³⁵ EU:n puitekehyksen arvioinnista, arviointia koskevaan³⁶ komission yksiköiden valmisteluasiakirjaan ja arvioinnin tueksi teetettyyn, ICF/Milieun³⁷ laatimaan ulkoiseen tutkimukseen, joka on sen pohjana.

EU:n perusoikeusviraston vuonna 2011 yhdessätoista jäsenvaltiossa, vuonna 2016 yhdeksässä jäsenvaltiossa ja vuonna 2019 viidessä jäsenvaltiossa toteuttamien kyselyjen tulokset olivat ehdotuksen kannalta edelleen merkityksellisiä.

Romanien kansallisilta yhteysviranomaisilta vuodesta 2016 lähtien kerätyt tiedot strategioiden täytäntöönpanosta kansallisella tasolla EU:ssa koottiin syyskuussa 2019 julkaistuun komission kertomukseen romanien integraation edistymisestä³⁸. Tietoja täydennettiin kansalaisyhteiskunnan toimijoiden raporteilla, jotka on laadittu Euroopan parlamentin Roma Civil Monitor -pilottihankkeen³⁹ puitteissa vuosina 2017–2020.

Lisänäyttöä ja -tietoa hankittiin romanien syrjintää koskevista käsityksistä tehdyn Eurobarometri-tutkimuksen⁴⁰ tuloksista sekä ulkoisista asiantuntijaselvityksistä, joissa keskityttiin siihen, miten voitaisiin muuttaa käytännön toimiksi tarve ottaa paremmin huomioon romanien moninaisuus, romanivastaisuuden torjunta ja romanien osallistuminen⁴¹.

Ehdotuksessa hyödynnettiin myös tiivistä yhteistyötä EU:n perusoikeusviraston kanssa seurantajärjestelyissä sekä tuotos- ja prosessi-indikaattorien kehittämisessä.⁴²

- **Vaikutustenarviointi**

Ehdotetulla välineellä – neuvoston suosituksella – annetaan ohjausta romaneja koskevien strategiakehysten täytäntöön panemiseksi mutta sallitaan samalla jäsenvaltioille liikkumavaraa toimenpiteiden suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Tästä syystä vaikutustenarviointia ei tarvita.

Odotetut vaikutukset riippuvat suurelta osin siitä, minkä tasoisesta sitoumuksesta romanien tasa-arvoon ja osallistamiseen jäsenvaltiot sopivat, eli kunnianhimesta, joka heijastuu neuvoston suosituksessa sen jälkeen, kun se on hyväksytty, ja tämän jälkeen käyttöön otetuista kansallisista strategiakehyksistä.⁴³ Paitsi että yhdenvertaisuuden, syrjimättömyyden ja perusoikeuksien kunnioittamisen kvantifiointi ja rahallinen arvostaminen on yleisesti ottaen haasteellista, romanien tasa-arvoa ja osallisuutta koskevan vaikutustenarvioinnin

³⁵ COM(2018) 785 final.

³⁶ SWD(2018) 480 final.

³⁷ Arvioinnin tueksi teetetty ulkoinen tutkimus on saatavilla [täällä](#).

³⁸ Kertomus romanien kansallisten integrointistrategioiden täytäntöönpanosta, COM(2019) 406 final, ja siihen liitetty asiakirja SWD(2019) 320 final romanien osallistamista koskevista toimenpiteistä, joista raportoitii EU:n puitekehyksen mukaisesti.

³⁹ Yksityiskohtaista tietoa hankkeesta on [täällä](#).

⁴⁰ Erityiseurobarometri [493](#): Syrjintä Euroopan unionissa (ensimmäiset tulokset julkaistu syyskuussa 2019).

⁴¹ Näitä aiheita koskevat raportit valmistuivat helmikuussa 2020, ja ne on julkaistu [täällä](#).

⁴² Asiakirjan COM(2020) 620 final liite 2 sekä perusoikeusviraston työryhmän raportti [Monitoring framework for an EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation – Objectives and indicators](#).

⁴³ Ks. tämän ehdotuksen kanssa julkaistu komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2020) 530 final.

toteuttamiseen liittyy joissakin jäsenvaltioissa merkittäviä rajoitteita, jotka liittyvät etnisyyttä koskevien tietojen keräämiseen.

Kattavassa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa⁴⁴ on esitetty yleiskatsaus keskeisistä asioista, joita vuoteen 2020 ulottuvan EU:n puitekehyksen suunnittelusta ja täytäntöönpanosta on opittu. Se perustuu komission vuosikertomuksiin, useisiin EU:n tason arviointeihin ja tutkimuksiin, asiantuntijaraportteihin, kansalaisyhteiskunnan varjoraportteihin sekä palautteeseen, jota on saatu kansallisten ja kansainvälisten sidosryhmien parissa toteutetuissa kohdennetuissa kuulemisissa.

- **Sääntelyn toimivuus ja yksinkertaistaminen**

Ei sovelleta.

- **Perusoikeudet**

Ehdotuksella on myönteisiä vaikutuksia perusoikeuksien suojeluun. Se tehostaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan⁴⁵ ja erityisesti sen 21 artiklan täytäntöönpanoa. Artiklassa kielletään kaikenlainen syrjintä, mukaan lukien rotuun ja etniseen alkuperään perustuva syrjintä.

4. TALOUSARVIOVAIKUTUKSET

Tällä suosituksella ei ole vaikutuksia EU:n talousarvioon.

5. LISÄTIEDOT

- **Toteuttamissuunnitelmat, seuranta, arviointi ja raportointijärjestelyt**

Ehdotuksessa noudatetaan yhteistä lähestymistapaa, jossa otetaan samalla huomioon eroavaisuudet. Siinä annetaan jäsenvaltioille ohjausta tuloksellisempien kansallisten strategiakehysten suunnittelemiseksi ja otetaan samalla huomioon romanien tasa-arvoon, osallisuuteen ja osallistumiseen liittyvät maakohtaiset haasteet. Edistymisen mittaamisen parantamiseksi ehdotuksessa kehoitetaan jäsenvaltioita käyttämään romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevaa yhteistä indikaattorikehystä. Indikaattorikehyksen on kehittänyt työryhmä, jota EU:n perusoikeusvirasto koordinoi komission pyynnöstä ja jonka tehtäväksi on annettu indikaattorien kehittäminen romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen mittaamiseksi vuoden 2020 jälkeen. Indikaattorikehys sisältää vertailukelpoisia, toimivia ja merkityksellisiä indikaattoreita edistymisen mittaamiseksi ja romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten tulosten arvioimiseksi. Se sisältää **prosessi-indikaattoreita** toimenpiteitä (muun muassa politiikkoja, ohjelmia ja hankkeita) varten sekä **tuotosindikaattoreita**, joilla mitataan tavoitteissa edistymistä tilastotietojen perusteella. Nämä tilastotiedot voivat olla väestölaskentaan, hallinnollisiin tietoihin ja/tai kyselytutkimusten tuloksiin pohjautuvia tietoja. Näiden laadullisten ja määrällisten indikaattoreiden yhteydessä on otettu huomioon kansalliset olosuhteet ja saatavilla oleva tietopohja.

Seuraavassa taulukossa esitetään kootusti suunniteltu seuranta-, raportointi- ja arviointiaikataulu:

⁴⁴ SWD(2020) 530 final.

⁴⁵ Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitykset, [EUVL C 303, 14.12.2007, s. 17.](#)

Säännölliset kyselyt (perusoikeusvirasto)	Romanien kansallisten yhteysviranomaisten raportit	Kertomus EU:n varojen käytöstä	Kansalaisyhteiskunnan toteuttama seuranta	Komission seurantakertomukset	Arvioinnit ja tulevaa politiikkaa koskeva ehdotus
Tiedonkeruu: 2020 Tulokset: 2021	Kansalliset strategiakehykset: 2021		Kansallisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kertomusten 1. kierros: kevät 2022	Komission kertomus kansallisista strategiakehyksistä: syksy 2022	
	Kansalliset täytäntöönpano-kertomukset: 2023		Kansallisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kertomusten 2. kierros: kevät 2024	Komission täytäntöönpano-kertomus: syksy 2024	
Tiedonkeruu: 2024 Tulokset: 2025		Tuotos-indikaattoreiden välitavoitteita koskeva kertomus: 2024			Romaneja koskevan EU:n strategia-kehityksen perusteellinen arviointi
	Kansalliset täytäntöönpano-kertomukset: 2025		Kansalaisyhteiskunnan kertomusten 3. kierros: kevät 2026	Komission täytäntöönpano-kertomus: syksy 2026	
Tiedonkeruu: 2028 Tulokset: 2029	Kansalliset täytäntöönpano-kertomukset: 2027	Tuotos-indikaattoreiden tavoitteita koskeva kertomus: 2029	Kansalaisyhteiskunnan kertomusten 4. kierros: kevät 2028	Komission täytäntöönpano-kertomus: syksy 2028	
	Kansalliset täytäntöönpano-kertomukset: 2029				Komission ehdotus jatkoa varten: 2030 Jälkiarviointi

- Selittävät asiakirjat (direktiivien osalta)**

Ei sovelleta.

- Ehdotukseen sisältyvien säännösten yksityiskohtaiset selitykset**

1–4 kohdassa käsitellään tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevia horisontaalisia tavoitteita ja ehdotetaan toimenpiteitä näillä aloilla edistymiseksi.

5–10 kohdassa käsitellään alakohtaisia tavoitteita, jotka koskevat sen varmistamista, että romaneilla on tosiasiallisesti yhdenvertainen pääsy inklusiiviseen yleisopetukseen, laadukkaisiin ja kestäviin työpaikkoihin, laadukkaiden terveys- ja sosiaalipalvelujen piiriin, asianmukaisiin asuntoihin, jotka eivät ole eriytettyjä, ja keskeisten palvelujen piiriin.

11–27 kohdassa käsitellään tarvetta vahvistaa niiden eri sidosryhmien kumppanuuksia ja institutionaalisia valmiuksia, joiden on tarkoitus toimia tällä monialaisella kentällä.

11–13 kohdassa suositellaan, että jäsenvaltiot varmistavat, että romanien kansallisilla yhteysviranomaisilla on tarvittavat resurssit ja valtuudet, jotta ne voivat koordinoida

tehokkaasti romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevien kansallisten politiikkojen täytäntöönpanoa.

14 ja 15 kohdassa kannustetaan jäsenvaltioita lisäämään yhdenvertaista kohtelua edistävien elinten osallistumista ja tukemaan niiden riippumattomuutta ja yhteistyötä kaikkien asiaankuuluvien toimijoiden kanssa.

16–20 kohdassa kehoitetaan jäsenvaltioita aktivoimaan alue- ja paikallistasoa entisestään romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevien kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanon parantamiseksi ja tukemaan niitä tässä.

21–27 kohdassa keskitytään kansalaisyhteiskunnan yhteistyöhön ja osallistumiseen.

28–34 kohdassa käsitellään tapoja käyttää EU:n ja kansallista rahoitusta tehokkaammin.

35–39 kohdassa tarkistetaan seuranta- ja raportointijärjestelyjä, jotta voidaan vähentää raportoinnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja mahdollistaa se, että komissio ja EU:n perusoikeusvirasto voivat tehostaa antamaansa tukea yhteisen prosessi- ja tulosindikaattorivalikoiman käytössä EU:n pää- ja muiden tavoitteiden saavuttamisen seuraamiseksi.

Ehdotus

NEUVOSTON SUOSITUS

romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 292 artiklan yhdessä sen 19 artiklan 1 kohdan kanssa,

ottaa huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvoston direktiivissä 2000/43/EY⁴⁶ vahvistetaan puitteet, joilla torjutaan rotuun tai etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää koko unionissa työllisyyden, koulutuksen, sosiaalisen suojelun, myös sosiaaliturvan ja terveydenhuollon, sosiaalietuuksien sekä tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan aloilla, asuminen mukaan lukien. Tämän suosituksen tarkoituksena on edistää tämän direktiivin tehokasta täytäntöönpanoa.
- (2) Neuvoston puitepäätöksellä 2008/913/YOS⁴⁷ jäsenvaltiot velvoitetaan kriminalisoimaan julkinen yllyttäminen väkivaltaan tai vihaan rodun, ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella ja varmistamaan, että rasistisia ja muukalaisvihamielisiä vaikuttimia pidetään raskauttavina asianhaaroina, tai vaihtoehtoisesti, että kansalliset tuomioistuimet ottavat tällaiset vaikuttimet huomioon määrätessään rangaistuksia. Tämän suosituksen tavoitteena on tehostaa romaneihin kohdistuvien vihapuheen, viharikosten ja väkivallan torjuntaa. Rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/29/EU⁴⁸ mukaisesti suosituksella pyritään myös edistämään tällaisten rikosten romaniuhrien tukemista.
- (3) Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa⁴⁹ vahvistetaan joukko periaatteita, joilla tuetaan ja parannetaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta riippumatta sukupuolesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta. Sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanon tukemiseksi on keskeistä kiinnittää huomiota ryhmiin, jotka ovat suuressa vaarassa tulla syrjityiksi tai syrjäytyä sosiaalisesti. Tällä suosituksella

⁴⁶ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta ([EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22](#)).

⁴⁷ Neuvoston puitepäätös 2008/913/YOS, tehty 28 päivänä marraskuuta 2008, rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin ([EUVL L 328, 6.12.2008, s. 55](#)).

⁴⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta ([EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57](#)).

⁴⁹ [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari](#).

edistetään myös yhdenvertaisten ja osallistavien demokraattisten yhteiskuntien kehittämistä Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.⁵⁰

- (4) Komissio on toimittanut Euroopan parlamentille ja neuvostolle ehdotukset, jotka koskevat vuosien 2021–2027 yhteisiä säännöksiä koskevaa asetusta⁵¹, Euroopan sosiaalirahasto plussaa⁵² ja Euroopan aluekehitysrahastoa ja koheesiorahastoa⁵³. Näissä ehdotuksissa viitataan tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen horisontaalisina periaatteina, joita olisi noudatettava rahastojen täytäntöönpanossa. Euroopan sosiaalirahasto plussaa koskevassa ehdotuksessa kehoitetaan nimenomaisesti jäsenvaltioita ja komissiota varmistamaan tasa-arvo ja syrjimättömyys⁵⁴ ohjelmien täytäntöönpanossa ja viitataan kolmansien maiden kansalaisten sosioekonomisen integroitumisen ja marginalisoituneiden yhteisöjen, kuten romanien⁵⁵, osallisuuden edistämiseen, mikä on kytköksissä romaneja koskevin kansallisten strategiakehysten mahdollistavaan edellytykseen. Näiden toimenpiteiden hyväksymistä odotettaessa tällä suosituksella pyritään luomaan selvä yhteys yhtäältä unionin rahastojen⁵⁶ ja toisaalta romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevien poliittisten painopisteiden välille.
- (5) Komission 3 päivänä maaliskuuta 2010 antama tiedonanto ”Eurooppa 2020 – Älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun strategia” (Eurooppa 2020 -strategia) on antanut merkittävän sysäyksen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnalle asettamalla yhteiset eurooppalaiset tavoitteet köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämiseksi, koulunkäynnin jatkamiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi. Näitä tavoitteita ei voida saavuttaa ilman, että parannetaan romanikansalaisten tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista, mihin tässä suosituksessa annetaan erityisohjeita.
- (6) Komission 5 päivänä huhtikuuta 2011 antamassa tiedonannossa ”EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille” jäsenvaltioita kannustetaan edistämään laajasti romanien sosiaalista ja taloudellista osallistamista

⁵⁰ [Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development](#), Yhdistyneet kansakunnat, 2015.

⁵¹ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (yhteisiä säännöksiä koskeva asetus), [COM\(2018\) 375 final](#), 29.5.2018.

⁵² Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+ -ehdotus), [COM\(2018\)382 final](#), 30.5.2018.

⁵³ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahastosta ja koheesiorahastosta, [COM\(2018\) 372 final](#), 29.05.2018.

⁵⁴ ESR+ -ehdotuksen 6 artikla, [COM\(2018\) 382 final](#);

⁵⁵ ESR+ -ehdotuksen 4 artiklan 1 kohdan viii alakohta, [COM\(2018\) 382 final](#);

⁵⁶ Kattaa seuraavissa suunnitellut tai seuraaviin sisältyvät rahastot: Ehdotus yhteisiä säännöksiä koskevaksi asetukseksi, [COM\(2018\) 375 final](#); ESR+ -ehdotus, [COM\(2018\) 382 final](#); EAKR:ää ja koheesiorahastoa koskeva ehdotus, [COM\(2018\)372 final](#); ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta, [COM\(2020\) 403 final](#), 29.5.2020; ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta, [COM\(2020\) 408 final](#), 28.5.2020; ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta, [COM\(2018\) 383 final](#), 30.5.2018; ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman ”Erasmus” perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1288/2013 kumoamisesta, [COM\(2018\) 367 final](#), 30.5.2018; ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi EU:n terveysalan toimintaohjelman perustamisesta kaudeksi 2021–2027 ja asetuksen (EU) No 282/2014 kumoamisesta, [COM\(2020\) 405 final](#), 28.5.2020.

sekä laatimaan tavoitteita työllisyyden, koulutuksen, terveydenhuollon ja asumisen alalla. Neuvosto antoi tukensa tiedonannolle 19 päivänä toukokuuta 2011. Alkuperäisen rakenteen rajoituksista huolimatta puitekehys on tuottanut merkittävää EU:n tason lisäarvoa, jota tässä suosituksessa hyödynnetään edelleen muun muassa sisällyttämällä siihen puitekehysten täytäntöönpanosta saadut kokemukset.

- (7) Jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä 9 päivänä joulukuuta 2013 annetulla neuvoston suosituksella⁵⁷ pyrittiin tehostamaan romanien integraatiota edistäviä kansallisia toimenpiteitä. Siinä jäsenvaltioita kehoitettiin ilmoittamaan komissiolle vuosittain kaikki suosituksen mukaisesti toteutetut toimenpiteet sekä tiedot edistymisestä, jota ne ovat saaneet aikaan romanien integraatiota edistävien kansallisten strategioidensa toteuttamisessa. Tämä suositus pohjautuu aiempiin kokemuksiin ja arvioihin ja laajentaa toteutettavia toimenpiteitä.
- (8) Neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2016 aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen”⁵⁸ antamissa päätelmissä kehoitettiin komissiota suorittamaan vuoteen 2020 ulottuvien romanien integraatiota edistävien kansallisten strategioiden EU:n kehyksen väliarviointi ja ehdottamaan sen pohjalta vuoden 2020 jälkeistä aloitetta. Vaikka arvioinnissa tunnustetaan puitekehysten lisäarvo, siinä todetaan, että Euroopan romanit kohtaavat edelleen syrjintää ja sosioekonomista syrjäytymistä.
- (9) Arvioinnista ja päätelmistä, joita neuvosto, Euroopan parlamentti sekä useat Euroopan laajuiset ja kansalliset kansalaisyhteiskunnan järjestöt ovat siitä tehneet, käy ilmi tarve uudistaa sitoumus romanien tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseen ja vahvistaa tätä sitoumusta.⁵⁹ Sitoumuksessa olisi varmistettava, että huomiota kiinnitetään erityisesti syrjinnän torjumiseen, mikä tarkoittaa muun muassa romanivastaisuuden – erään romaneihin kohdistuvan rasmin muodon – torjumista ja keskittymistä seuraaviin neljään sosioekonomisen osallisuuden alaan: koulutus, työllisyys, terveydenhuolto ja asuminen.⁶⁰ Sitoumuksessa olisi myös huomioitava erityisryhmien tarpeet ja romaniväestön moninaisuus, pyrittävä osallistamaan romanit heitä koskevien tasa-arvo- ja osallisuusstrategioiden suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin, parannettava tavoitteiden asettamista, tietojen keruuta, seurantaa ja raportointia, ja saatava aikaan se, että romanien tasa-arvo ja osallisuus otetaan paremmin huomioon yleisissä politiikoissa.

⁵⁷ [EUVL C 378, 24.12.2013, s. 1.](#)

⁵⁸ TSTK-neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2016 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen” ([15406/16](#)).

⁵⁹ Euroopan parlamentin päätöslauselma 12 päivänä helmikuuta 2019 tarpeesta laatia vahvistettu vuoden 2020 jälkeinen EU:n strateginen puitekehys romanien osallisuutta edistäville kansallisille strategioille ja tehostaa romanivastaisuuden torjuntaa ([P8_TA\(2019\)0075](#)). TSTK-neuvoston 24 päivänä lokakuuta 2019 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Hyvinvointitalous” ([13432/19](#)); päätelmissä komissiota kehoitetaan *uudistamaan* sitoumus romanien osallisuuden edistämiseen. Myös puitekehystä romanien kansallisille integrointistrategioille käsitelleen, Bukarestissa 4.–5. maaliskuuta 2019 pidetyn korkean tason konferenssin osallistajat kehottivat komissiota esittämään uutta kunnianhimoista vuoden 2020 jälkeistä EU:n puitekehystä, ja ne kehottivat jäsenvaltioita sekä laajentumisprosessin maita vahvistamaan sitoutumistaan romanien integraation edistämiseen. Puheenjohtajavaltio Romanian toimittamat tiedot ([7003/19](#), 14.3.2019).

⁶⁰ Ks. [asiantuntijoiden suositukset](#), jotka koskevat tarvetta keskittyä selkeämmin romanivastaisuuden ja syrjinnän torjumiseen vuoden 2020 jälkeisessä EU:n puitekehyksessä; suositukset ovat jatkoa Wienissä 27 päivänä marraskuuta 2018 järjestetyllä romanivastaisuutta käsittelevällä konferenssillä ”Conference on anti-Gypsyism – How to address anti-Gypsyism in a post-2020 EU Roma Framework?”.

- (10) Tämä suositus perustuu myös useisiin havaintoihin, jotka on esitetty aiemmin Euroopan parlamentin päätöslauselmissa⁶¹, neuvoston päätelmissä⁶² ja komission tiedonannoissa⁶³.
- (11) Asiakirjan ”EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille” jälkeen komissio laati paketin, johon sisältyy tämä suositus sekä tiedonanto aiheesta ”Tasa-arvon unioni: romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskeva EU:n uusi strategiakehys”⁶⁴, jäljempänä ’tiedonanto’. Tiedonannossa asetetaan EU:n tason tavoitteita ja päämääriä sekä kaikille jäsenvaltioille vähimmäistason sitoumukset, joita täydennetään mahdollisesti muilla kansallisilla toimilla ja EU:n tuella kansallisesta tilanteesta ja romaniväestön koosta riippuen. Viimeaikaisista tiedoista käy ilmi, että kuusi kymmenestä eurooppalaisesta katsoo edelleen romaneihin kohdistuvan syrjinnän olevan yleistä omassa maassaan ja että useampi kuin kuusi kymmenestä on sitä mieltä, että romanien parempi integroituminen voisi hyödyttää yhteiskuntaa.⁶⁵ Tämän suosituksen yleisenä tavoitteena on auttaa edistämään romanien tasa-arvoa ja torjua heidän syrjäytymistään siten, että romanit itse ovat aktiivisesti mukana tässä työssä.
- (12) Covid-19-pandemia on altistanut ulkopuolelle jätetyt ja syrjäytyneet romaniyhteisöt sekä kielteisille terveysvaikutuksille että sosioekonomisille vaikutuksille, mikä uhkaa pahentaa entisestään olemassa olevaa eriarvoisuutta. Tällä suosituksella pyritään vähentämään romanien kohtaamaa rakenteellista eriarvoisuutta puuttumalla puhtaan veden⁶⁶, saniteettitilojen ja terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden rajallisuuteen, sellaisten tilojen ja digitaalisten taitojen puutteeseen, jotka mahdollistaisivat osallistumisen etäopetukseen, taloudellisen epävarmuuden yleisyyteen sekä siihen, että asunnoissa, eristetyissä yhdyskunnissa tai leireillä ei ole riittävästi tilaa kaikille asukkaille.
- (13) Populismien⁶⁷ ja rasismien⁶⁸ lisääntyessä unionissa on tarpeen keskittyä syrjinnän torjumiseen ja ehkäisemiseen, myös puuttumalla romanivastaisuuteen, joka on

⁶¹ Euroopan parlamentin päätöslauselma 15 päivänä huhtikuuta 2015 kansainvälisen romanipäivän johdosta – mustalaisvastaisuus Euroopassa ja romanien toisen maailmansodan aikaisen romanien kansanmurhan muistopäivän tunnustaminen EU:ssa ([P8_TA\(2015\)0095](#)). Euroopan parlamentin päätöslauselma 25 päivänä lokakuuta 2017 perusoikeusnäkökohdista romanien integroinnissa EU:ssa: romanivastaisuuden torjunta ([P8_TA\(2017\)0413](#)). Euroopan parlamentin päätöslauselma 12 päivänä helmikuuta 2019 tarpeesta laatia vahvistettu vuoden 2020 jälkeinen EU:n strateginen puitekehys romanien osallisuutta edistävälle kansallisille strategioille ja tehostaa romanivastaisuuden torjuntaa ([P8_TA\(2019\)0075](#)).

⁶² TSTK-neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2016 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen” ([15406/16](#)).

⁶³ Komissio on laatinut [vuosikertomuksia](#) vuodesta 2013 lähtien.

⁶⁴ COM(2020) 620 final.

⁶⁵ Erityiseurobarometri [493](#). Syrjintä Euroopan unionissa (ensimmäiset tulokset julkaistu syyskuussa 2019).

⁶⁶ Ks. 24 päivänä helmikuuta 2020 annettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (uudelleenlaadittu) – Poliittinen yhteisymmärrys ([ST 606 2020 REV 1](#)), jossa jäsenvaltiot veloitetaan toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, joilla parannetaan ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saatavuutta kaikille, erityisesti heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille, tai säilytetään sen saatavuus (16 artikla), ja tarkennetaan, että tällaisten ryhmien olisi sisällettävä vähemmistöt, kuten romanit ja kiertävät ryhmät (Travellers) (johdanto-osan 31 kappale).

⁶⁷ The Relentless Rise of Populism in Europe. Niall McCarthy, 2. toukokuuta 2019, [Statista](#).

⁶⁸ Widespread racism continues to plague Europe. EU:n perusoikeusvirasto, 20. kesäkuuta 2019; [julkaisu](#) perustuu [vuoden 2019 perusoikeusraporttiin](#), EU:n perusoikeusvirasto, 6. kesäkuuta 2019.

syrijännän ja syrjäytymisen perimmäisiä syitä ja vaikuttaa niihin. EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa 2020-2025⁶⁹ tunnustetaan tämä ja esitetään konkreettisia toimia rasismien torjumiseksi. Romanivastaisuus on edelleen hyvin yleisesti hyväksytty⁷⁰ rasismien muoto, joka on alkujaan peräisin yhteiskunnan enemmistön tavasta suhtautua romaneihin ja kohdella heitä; se on osa historian kehityskulkua, joka on synnyttänyt ajatuksen ”meistä ja muista”, joka puolestaan pohjautuu toisinaan myös tahattomiin tai tiedostamattomiin stereotyyppioihin ja asenteisiin. Euroopan parlamentti on vuodesta 2005 lähtien käyttänyt termiä ”romanivastaisuus” kertomuksissaan ja päätöslauselmissaan.⁷¹ Myös monet kansainväliset ja muut kansalaisyhteiskunnan järjestöt ovat havainneet tämän ilmiön, jota kutsutaan myös romaneihin kohdistuvaksi rasismiksi tai romanifobiaksi. Euroopan unionin neuvosto totesi vuonna 2016, että on tarpeen torjua ”kaikkia romaneihin kohdistuvan rasismien, jota kutsutaan toisinaan mustalaisvastaisuudeksi, muotoja, koska se on romanien sosiaalisen syrjäytymisen ja syrijännän perussyitä”.⁷²

- (14) Keskitettäessä toimia romaniväestöön on tärkeää tunnustaa tiettyjen ryhmien erityistarpeet ja haavoittuvuudet⁷³. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa romaninaiset, -nuoret ja -lapset, romaniyhteisöön kuuluvat hlbt+ -henkilöt sekä ikääntyneet ja vammaiset henkilöt, kolmansien maiden kansalaiset sekä valtiottomat ja EU:ssa liikkuvat romanit. Siksi tässä suosituksessa kiinnitetään huomiota siihen, kuinka tärkeää on torjua moninkertaista syrjintää⁷⁴. Siinä ehdotetaan toimenpiteitä sellaisten romanilasten suojelun ja osallistamisen parantamiseksi, jotka ovat erityisen alttiita syrijännälle ja eriyttämiselle. Suosituksessa käsitellään myös sitä, miten voidaan luoda mahdollisuuksia romaninuorille ja hyödyntää heissä piilevää potentiaalia lisäämällä heidän aktiivista osallistumistaan⁷⁵ nuorille suunnattuihin ohjelmiin ja

⁶⁹ COM(2020) 565 final.

⁷⁰ European Commission against Racism and Intolerance (‘ECRI’)’s [General Policy Recommendation no 3](#) on the fight against racism and intolerance against Roma/Gypsies, hyväksytty 6 päivänä maaliskuuta 1998. ECRIn suosituksen ”[General Policy Recommendation no. 13 on combatting anti-Gypsyism and discrimination against Roma](#)” johdannossa toistetaan, että romanivastaisuus on erityisen sitkeä, väkivaltainen, toistuva ja yleinen rasismien muoto.

⁷¹ Euroopan parlamentin päätöslauselma 28 päivänä huhtikuuta 2005 romanien tilanteesta Euroopan unionissa (P6_TA(2005)0151), Euroopan parlamentin päätöslauselma 15 päivänä huhtikuuta 2015 kansainvälisen romanipäivän johdosta – mustalaisvastaisuus Euroopassa ja toisen maailmansodan aikaisen romanien kansanmurhan muistopäivän tunnustaminen EU:ssa ([P8_TA\(2015\)0095](#)), Euroopan parlamentin päätöslauselma 25 päivänä lokakuuta 2017 perusoikeusnäkökohdista romanien integroinnissa EU:ssa: romanivastaisuuden torjunta ([P8_TA\(2017\)0413](#)), Euroopan parlamentin päätöslauselma 12 päivänä helmikuuta 2019 tarpeesta laatia vahvistettu vuoden 2020 jälkeinen EU:n strateginen puitekehys romanien osallisuutta edistäville kansallisille strategioille ja tehostaa romanivastaisuuden torjuntaa ([P8_TA\(2019\)0075](#)).

⁷² TSTK-neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2016 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen” ([15406/16](#)).

⁷³ Nämä haavoittuvuudet liittyvät erilaisiin tilanteisiin: esimerkiksi ihmiskaupan uhrin ovat pääasiassa romaninaisia ja -lapsia

⁷⁴ Termillä ”moninkertainen syrjintä” viitataan yleisesti kaikkiin moniperusteisen syrijännän muotoihin. Tällaista syrjintää on kahdenlaista: kumulatiivinen syrjintä tarkoittaa useisiin erillisiin syrjintäperusteisiin perustuvaa syrjintää, kun taas intersektionaalisessa syrijännässä kaksi tai useampia syrjintäperusteita risteävät ja vaikuttavat toisiinsa siten, että niitä ei voi käsitellä erillisinä perusteina. (”Tackling Multiple Discrimination. Practices, policies and laws.” Euroopan komission kertomus (2007). ”Multiple Discrimination in EU Law: Opportunities for Legal Responses to Intersectional Gender Discrimination.” Sukupuolten tasa-arvon alalla toimivien oikeudellisten asiantuntijoiden verkosto, Euroopan komissio (2009).)

⁷⁵ TSTK-neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2016 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Romanien integrointiprosessin nopeuttaminen” ([15406/16](#)).

toimenpiteisiin, joita mainitaan esimerkiksi tiedonannossa ”Nuorisotyöllisyyden tukeminen: silta työelämään seuraavalle sukupolvelle”⁷⁶.

- (15) Käyttämällä termiä ”romani” tunnustetaan romaniväestön sisäinen moninaisuus. Tällä yläkäsitteellä viitataan kattavasti useisiin erilaisiin romanitautaisiin ryhmiin, joita ovat muun muassa romat, sintit, kaaleet, gypsy-romanit, romanichel-ryhmä ja boyash-/rudari-romanit. Se kattaa myös ashkalit, ”egyptiläiset”, jenishit, nk. itäiset ryhmät (kuten dom-, lom-, rom- ja abdal-ryhmät) sekä liikkuvat ryhmät, kuten nk. etniset travellerit tai ranskankielisellä hallinnollisella termillä ”Gens du voyage” tarkoitettut ryhmät, sekä henkilöt, jotka samastuvat nimillä ”Gypsies”, ”Tsiganes” tai ”Tziganes” kutsuttaviin ryhmiin. Käyttämällä termiä ”romani” ei kielletä minkään edellä mainitun ryhmän erityispiirteitä.
- (16) Unionin sisäisen vapaan liikkuvuuden yhteydessä on välttämätöntä kunnioittaa unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja sen harjoittamisen edellytyksiä. Näihin edellytyksiin kuuluvat muun muassa riittävät varat ja kattava sairausvakuutusturva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY⁷⁷ mukaisesti. On kuitenkin tarpeen pyrkiä parantamaan romanien elinolosuhteita ja toteuttaa toimia heidän taloudellisen ja sosiaalisen osallisuutensa parantamiseksi niin koti- kuin asuinjäsenvaltioissakin.
- (17) Suosituksessa todetaan, että jäsenvaltioiden pitäisi valita itse omat seurantamenetelmänsä, mutta samalla painotetaan tietojen keruun merkitystä ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus)⁷⁸ sekä syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta käsittelevän korkean tason EU-ryhmän yhdenvertaisuustietoja käsittelevän alaryhmän julkaisemien, yhdenvertaisuustietojen keräämisen ja käytön parantamista koskevien vuoden 2018 suuntaviivojen⁷⁹ noudattamista. Suosituksessa tunnustetaan myös indikaattoreiden merkitys seurantamenetelmänä. Indikaattorit voidaan valita EU:n perusoikeusviraston, komission ja jäsenvaltioiden yhdessä kokoamien, romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista mittaavien indikaattoreiden joukosta⁸⁰.

⁷⁶ Tiedonanto ”Nuorisotyöllisyyden tukeminen: silta työelämään seuraavalle sukupolvelle”, [COM\(2020\) 276 final](#), 1.7.2020. Komission ehdotus neuvoston suositukseksi ”Silta työelämään – entistä vahvempi nuorisotakuu”, [COM\(2020\) 277 final](#), 1.7.2020. Komission ehdotus – Neuvoston suositus kestävää kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta, [COM\(2020\) 275 final](#), 1.7.2020.

⁷⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/38/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta ([EUVL L 158, 30.4.2004, s. 77](#)).

⁷⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) ([EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1](#)).

⁷⁹ Yhdenvertaisuustietojen keräämisen ja käytön parantamista koskevat vuoden 2018 suuntaviivat. Euroopan tilintarkastustuomioistuin on suositellut kehittämään asianmukaisen metodologian, jonka avulla saataisiin merkityksellistä tietoa romanien osallistamisesta kaikissa jäsenvaltioissa (”Romanien integrointia edistävät EU:n toimintapolitiittiset aloitteet ja rahoitustuet: edistys on ollut viime vuosikymmenellä huomattavaa, mutta käytännön tasolla tarvitaan lisätoimia” – [Erityiskertomus nro 14/2016](#)).

⁸⁰ Tiedonannon liite 2.

- (18) Tässä suosituksessa keskitytään nimenomaan romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista edistäviin toimenpiteisiin, mutta siinä ei pyritä sulkemaan ulkopuolelle muita syrjäytyneitä ja heikommassa asemassa olevia ryhmiä. Vastaavissa tilanteissa toteutettavien toimenpiteiden olisi perustuttava näihin samoihin periaatteisiin. Tässä suhteessa yhteiset perusperiaatteet⁸¹ romaniväestön osallistamiseksi ovat edelleen ajankohtaisia. Tiedonanto sisältää myös muita suuntaviivoja romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten suunnittelemista ja täytäntöönpanoa varten.

Tämän suosituksen tarkoituksena on vahvistaa pitkän aikavälin sitoutuminen romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista edistäviin yhteisiin tavoitteisiin ja antaa uudistettua ja tehostettua ohjausta esittämällä toimenpiteitä, joita jäsenvaltiot voivat toteuttaa näihin tavoitteisiin pyrkiessään,

SUOSITTAA SEURAAVAA:

1. Jäsenvaltioiden olisi hyväksyttävä romaneja koskevat kansalliset strategiakehykset ja ilmoitettava niistä Euroopan komissiolle syyskuuhun 2021 mennessä. Jäsenvaltioiden olisi tarkasteltava tässä suosituksessa lueteltujen toimenpiteiden merkitystä kansallisessa kontekstissaan ottaen huomioon kansallinen ja unionin lainsäädäntö, käytettävissä olevat voimavarat sekä kansalliset olosuhteet, kuten omalla alueellaan olevan romaniväestön koko, sosioekonominen tilanne, erityistarpeet ja kansalaisuus, ja pantava toimenpiteet oikeasuhteisesti ja valikoivasti täytäntöön tiiviissä yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. Merkitystä arvioidessaan jäsenvaltioiden olisi harkittava vapaaehtoisten vähimmäistason sitoumusten tekemistä ja kansallisista olosuhteista riippuen sellaisten mahdollisten lisätoimien toteuttamista, joita tiedonannossa käsitellään.

Horizontaaliset tavoitteet: tasa-arvo, osallisuus ja osallistuminen

2. Jäsenvaltioiden olisi vahvistettava pyrkimyksiä hyväksyä ja toteuttaa toimenpiteitä, joilla edistetään tasa-arvoa ja ehkäistään ja torjutaan vaikuttavasti syrjintää ja sen perussyitä; tällaisten pyrkimysten olisi sisällettävä muun muassa seuraavia toimenpiteitä:
 - a) tehostetaan välittömän ja välillisen syrjinnän, häirinnän, stereotyypioiden, romanivastaisen retoriikan, romaneihin kohdistuvien vihapuheen, viharikosten ja väkivallan, myös niihin yllyttämisen, torjuntaa sekä verkossa että sen ulkopuolella, erityisesti kun on kyse direktiivin 2000/43/EY, puitepäätöksen 2008/913/YOS ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/13/EU⁸² saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, täytäntöönpanosta ja sen valvonnasta;
 - b) kehitetään kattava järjestelmä uhrien tukemiseksi ja edistetään tällaista järjestelmää direktiivin 2012/29/EU mukaisesti ja tarjotaan kohdennettua apua viharikosten ja syrjinnän romaniuhreille;

⁸¹ [Yhteisistä perusperiaatteista](#) keskusteltiin ensimmäisessä romanien osallisuutta käsittelevässä eurooppalaisessa foorumissa huhtikuussa 2009, ja TSTK-neuvosto antoi niille tukensa 8 päivänä kesäkuuta 2009. Neuvoston päätelmissä jäsenvaltioita kehoitettiin ottamaan tarpeen mukaan huomioon romaniväestön osallistamista koskevat yhteiset perusperiaatteet politiikkojen suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. TSTK-neuvoston päätelmät romanien osallistamisesta ([8 päivänä kesäkuuta 2009](#)).

⁸² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) ([EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1](#)).

- c) torjutaan romaneihin ja erityisesti romaninaisiin ja -lapsiin, romaniyhteisöön kuuluviin hlbt+ -henkilöihin, vammaisiin ja ikääntyneisiin henkilöihin sekä valtiottomiin ja EU:ssa liikkuviin romaneihin kohdistuvaa moninkertaista ja rakenteellista syrjintää⁸³;
 - d) lisätään tietoisuutta siitä, että syrjivien käytäntöjen torjumiseen tähtäävät pyrkimykset ovat tiiviisti kytköksissä romanivastaisuuden ja sosioekonomisen syrjäytymisen torjuntapyrkimyksiin ja että kaikki nämä toimet edistävät laajempaa tasa-arvon tavoitetta;
 - e) analysoidaan romanivastaisuusilmiötä, tunnustetaan se ja lisätään tietoisuutta sen olemassaolosta, muodoista ja vahingollisista seurauksista tiedotusvälineiden ja koulujen opetusohjelmien avulla ja muilla keinoilla sekä antamalla viranhaltijoille ja muille sidosryhmille koulutusta sen tunnistamiseksi ja torjumiseksi;
 - f) edistetään kouluissa toteutettavia toimia ja kampanjoita tietoisuuden lisäämiseksi monikulttuurisuudesta;
 - g) lisätään tietoisuutta romanien kulttuureista, kielestä ja historiasta, myös romanien joukkotuhoon ja sovintoprosesseihin liittyvää muistiperintöä, muun muassa antamalla opettajille asiaankuuluvaa koulutusta ja suunnittelemalla asianmukaisia opetusohjelmasisältöjä, sillä tietoisuus näistä asioista on ratkaisevassa asemassa keskeisten syrjinnän syiden eli ennakkoluulojen ja romanivastaisuuden vähentämiseksi;
 - h) edistetään myönteisiä tapoja puhua romaneista sekä roolimalleja muun muassa tukemalla yhteisöjen välisiä kohtaamisia ja kulttuurienvälistä oppimista.
3. Jäsenvaltioiden olisi tehostettava pyrkimyksiä romaniväestön erittäin korkean köyhyysriskin sekä aineellisen ja sosiaalisen puutteen torjumiseksi, jotta romanien yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä voidaan tukea tehokkaasti, muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:
- a) lisätään ja parannetaan investointien kanavoimista inhimilliseen pääomaan, infrastruktuurin kehittämiseen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden politiikkaan;
 - b) varmistetaan muita heikommassa asemassa oleville romaneille pääsy asianmukaisten sosiaalisen suojelun järjestelmien (sekä toimeentulotuki että luontoisetuudet ja palvelujen tarjoaminen) piiriin;
 - c) yhdistetään toimeentulotuki aktivointitoimiin työmarkkinoille osallistumisen edistämiseksi; toteutetaan toimenpiteitä korkean sitoutumisasteen edistämiseksi mahdollisten vastaanottajien keskuudessa;
 - d) varmistetaan, että lapsiköyhyyden ehkäisemiseen ja torjumiseen kiinnitetään erityistä huomiota, muun muassa toteuttamalla tiukempia kansallisia toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon sukupolvet ylittävän köyhyyskierteen mekanismit sekä tarve tukea romanilapsia ja heidän perheitään toisiinsa kytköksissä olevilla aloilla, joita ovat työllisyys, sosiaalipalvelut, koulutus ja

⁸³ Systeemisen eli rakenteellisen syrjinnän katsotaan ilmenevän lainsäädännöstä, politiikasta ja käytännöstä johtuvassa eriarvoisuudessa, joka ei ole tarkoituksellista vaan johtuu erilaisista institutionaalisista tekijöistä lainsäädännön, politiikan ja käytännön muotoilussa, täytäntöönpanossa ja tarkastelussa ("Roma and Traveller Inclusion: Towards a new EU Framework, Learning from the work of equality bodies, Equinet Perspective", kesäkuu 2020).

varhaiskasvatus, terveys, asuminen ja keskeisten palvelujen saanti, ravinto ja pääsy vapaa-ajan toimintojen piiriin;

- (e) tuetaan (nuorten aikuisten / perheenjäsenten) finanssiosaamista, mukaan lukien paremmat päätöksenteko- ja suunnittelutaidot, osana voimaannuttamista ja taloudellista osallisuutta koskevia toimenpiteitä.

4. Jäsenvaltioiden olisi lisättävä romanien, mukaan lukien romaninaisten, -lasten ja -nuorten, mielekästä osallistumista ja kuulemista romanien yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden tukemiseksi tehokkaalla tavalla. Tämän olisi katettava esimerkiksi seuraavat toimenpiteet:

- a) tuetaan erityisesti romaninaisten ja -nuorten aktiivista kansalaisuutta edistämällä osallistumista yhteiskunta- ja talouselämään, politiikkaan ja kulttuurielämään;
- b) edistetään valmiuksien kehittämistä ja johtajuutta romanikansalaisyhteiskunnassa, jotta mahdollistetaan romanien osallistuminen kaikkiin poliittisen päätöksenteon vaiheisiin ja julkiseen elämään yleisesti;
- c) edistetään romaniyhteisöihin kuuluvien ammattihenkilöiden työllistymistä julkisiin laitoksiin, jotta luodaan roolimalleja, tuetaan moninaisuutta ja saadaan tarvittavaa asiantuntijuutta ja paikkansapitävää tietoa tarpeista poliittista prosessia varten;
- d) lisätään tietoisuutta ihmisoikeuksista sekä kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista syrjäytyneiden romaniyhteisöjen jäsenten keskuudessa;
- e) koordinoidaan resursseja, verkostoja ja asiantuntijuutta yli alojen rajojen, jotta lisätään romaninuorten osallistumista päätöksentekoprosesseihin ja vahvistetaan heidän johtajuuttaan.

Alakohtaiset tavoitteet

Laadukkaan ja osallistavan yleisopetuksen saatavuus

- 5. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että romaneilla on tosiasialliset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä ja osallistua koulutukseen kaikilla asteilla aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen, mukaan lukien uuden mahdollisuuden tarjoava koulutus, sekä hyödyntää aikuiskoulutusta ja elinikäistä oppimista.
- 6. Jäsenvaltioiden olisi parannettava romanioppilaiden koulutuksen yhdenvertaisuutta, laatua ja osallistavuutta muun muassa seuraavilla toimilla:
 - a) ehkäistään kaikenlaista eriytymistä koulutuksessa, poistetaan eriytyskäytännöt ja varmistetaan menneiden vääryyksien tunnustaminen ja korvaaminen;
 - b) ehkäistään oppilaiden luokittelua väärin perustein ja poistetaan tällaiset käytännöt, joiden seurauksena romanioppilaita sijoitetaan asiattomasti erityisopetukseen, ja varmistetaan menneiden vääryyksien tunnustaminen ja korvaaminen;
 - c) edistetään osallistavien opetus- ja oppimismenetelmien kehittämistä ja levittämistä ja tuetaan opettajia luokkahuoneen heterogeenisyyden hallinnassa ammatillisten täydennyskoulutusohjelmien, mentoroinnin ja vertaisoppimistoimien avulla;

- d) kannustetaan romanioppilaiden vanhempia osallistumaan vaikuttavasti koulutyöhön ja edistetään koulujen ja paikallisyhteisöjen yhteyksiä, myös yhdyshenkilöiden avulla;
 - e) tuetaan muiden oppilaiden rinnalla romanioppilaiden aktiivista osallistumista kaikkeen koulunkäyntiin liittyvään toimintaan ja siihen liittyviin prosesseihin;
 - f) torjutaan koulukiusaamista ja häirintää sekä verkossa että sen ulkopuolella;
 - g) annetaan opettajille ja muulle kouluhenkilökunnalle koulutusta romanien historiasta ja kulttuureista sekä syrjinnän ja sen perussyiden, kuten romanivastaisuuden ja tiedostamattomien ennakoasenteiden, tunnistamisesta ja torjuntamenetelmistä, lisätään tietoisuutta syrjimättömän koulutuksen ja tosiasiallisen yhdenvertaisen yleisopetukseen pääsyn merkityksestä;
 - h) tuetaan pyrkimyksiä varmistaa, että romanioppilaat oppivat työmarkkinoiden tarpeita vastaavia taitoja.
7. Jäsenvaltioiden olisi tarjottava kohdennettua lisätukea, jolla tasataan syrjinnän ja syrjäytymisen vaikutuksia ja lievennetään romanioppilaiden sosioekonomisen taustan vaikutusta koulutustuloksiin, muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:
- a) investoidaan varhaiskasvatukseen keskittyen erityisesti romanilasten varhaiseen osallistamiseen;
 - (b) tarjotaan ja välitetään yksilöllistä tukea kielellisiin ja kognitiivisiin taitoihin ja koulutukseen liittyvien puutteiden korjaamiseksi tiiviissä yhteistyössä romanioppilaiden perheiden kanssa ja kannustetaan hyödyntämään uuden mahdollisuuden tarjoavaa koulutusta ja aikuiskoulutusta;
 - (c) tuetaan koulujen, sosiaalisen suojelun palvelujen ja yhdyshenkilöiden yhteistyötä koulunkäynnin keskeyttämisen ehkäisemiseksi;
 - (d) tunnustetaan ulkomaille lähteneiden vanhempien lasten haavoittuvuus ja tarjotaan ensisijainen pääsy koulupäivän jälkeisiin ohjelmiin ja yksilöllisen tuen piiriin;
 - e) lisätään romanien sosiaalista liikkuvuutta positiivisilla erityistoimilla, joihin voi sisältyä esimerkiksi kohdennettuja stipendejä ammattikoulutukseen, keski- ja korkea-asteen koulutukseen ja opettajakoulutukseen;
 - f) varmistetaan sujuva siirtyminen koulutusasteelta toiselle ja edistetään ylemmän keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksen loppuun saattamista muun muassa uraohjauksen, neuvonnan, mentoroinnin ja taloudellisen tuen järjestelmien avulla;
 - g) vähennetään koulunkäynnin keskeyttämistä kaikilla koulutusasteilla keskittyen erityisesti romanityttöihin;
 - h) tuetaan osallistumista epäviralliseen oppimiseen ja koulun ulkopuoliseen toimintaan, mukaan lukien nuoriso-, urheilu- ja kulttuuritoimintaan tai itsensä kehittämistä, psykologista vastustuskykyä ja hyvinvointia edistävään toimintaan.
 - i) edistetään erityisesti syrjäytyneissä yhteisöissä asuvien romanioppilaiden ja heidän vanhempiensa sekä heidän opettajiensa ja koulujen yhdyshenkilöiden digitaalisia taitoja sekä laajakaistan, riittävän digitaalisen infrastruktuurin ja

etäopetukseen soveltuvan opetusmateriaalin saatavuutta heidän keskuudessaan sekä virallisissa että epävirallisissa koulutustilanteissa.

Työllistyminen laadukkaisiin ja kestäviin työpaikkoihin

8. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä romanien, erityisesti nuorten romanien, tosiasiallista yhdenvertaista mahdollisuutta työllistyä laadukkaisiin ja kestäviin työpaikkoihin muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:
- a) tehostetaan nuorten romanien tavoittamista⁸⁴, jotta voidaan lisätä heidän tietoisuuttaan saatavilla olevista, mieluiten integroiduista työllisyys- ja sosiaalipalveluista sekä saattaa heidät näiden palvelujen piiriin;
 - b) vastataan nuorten työttömien ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien romanien tarpeisiin räätälöimällä heille yksilöllisiä ja kokonaisvaltaisia toimintasuunnitelmia, joissa otetaan huomioon heidän mieltymyksensä ja motivaationsa, esteet ja haittatekijät sekä syyt työttömyyteen tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen;
 - c) tuetaan ensimmäisen työpaikan saamista, työharjoittelua, työssäoppimista ja urakehityspalveluja;
 - d) helpotetaan siirtymistä opinnoista työelämään valmennuksen, mentoroinnin, työharjoittelujen, yrityshautomoiden ja harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevän koulutuksen avulla;
 - e) tuetaan romaninuorten mahdollisuuksia opetella tieto- ja viestintätekniisiä ja digitaalisia taitoja, jotta heidän taitonsa vastaavat paremmin työmarkkinoiden tarpeita ja jotta he voivat hyödyntää nykyisten ja uusien digitaalisten työkalujen ja suuntausten tarjoamia mahdollisuuksia arkielämässä;
 - f) tuetaan työllistymistuilla työllistymistä sekä työllistämiskustannusten jakamista, työssäoppimista, taitojen kehittämistä ja hankkimista, ammattipätevyyden hankkimista ja ajantasaistamista sekä uuden mahdollisuuden tarjoavaa koulutusta;
 - g) edistetään aidosti yhdenvertaista itsenäistä ammatinharjoittamista ja yrittäjyyttä, myös sosiaalista yrittäjyyttä, tarjoamalla kohdennettua tukea;
 - h) edistetään työllistymistä sekä julkiselle että yksityiselle sektorille muun muassa positiivisin erityistoimin ja työnantajille suunnatuilla tukijärjestelmillä;
 - i) torjutaan ja vähennetään syrjintää ja poistetaan syrjivät käytännöt edistämällä tietoisuuden lisäämistä syrjimättömästä työelämästä ja työllistymisestä ja annetaan työnantajille koulutusta syrjinnän ja sen perussyiden, kuten romanivastaisuuden ja tiedostamattomien ennakoasenteiden, tunnistamis- ja torjuntamenetelmistä.

Terveys ja laadukkaiden **terveys- ja sosiaalipalvelujen** saatavuus

9. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava erityisesti riskialttiimpien ryhmien tai syrjäytyneillä tai etäisillä alueilla asuvien ryhmien tosiasialliset yhdenvertaiset mahdollisuudet saada laadukasta terveydenhuoltoa esteettömästi muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:

⁸⁴

Sen mukaisesti, mitä kuvataan komission ehdotuksessa neuvoston suositukseksi ”Silta työelämään – entistä vahvempi nuorisotakuu”, [COM\(2020\) 277 final](#), 1.7.2020.

- a) edistetään ja parannetaan
 - i) kansallisten terveydenhuoltopalvelujen yleensä tarjoamien laadukkaiden terveystarkastusten, seulontojen, raskausajan hoidon ja neuvolapalvelujen, neuvonnan ja perhesuunnittelun sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydenhuollon saatavuutta romaninaisten osalta;
 - ii) laadukkaan perusterveydenhuollon sekä lapsille suunnattujen ehkäisevien toimenpiteiden ja rokotusohjelmien saatavuutta romanilasten osalta;
 - iii) laadukkaan terveydenhuollon saatavuutta haavoittuvien romaniväestöryhmien (romaniyhteisöön kuuluvat ikääntyneet ja vammaiset henkilöt sekä hlbt+ -henkilöt, EU:ssa matkustavat romanit sekä romaniyhteisöön kuuluvat kolmansien maiden kansalaiset ja valtiottomat henkilöt) osalta;
- b) tuetaan terveydenhuollon palveluneuvontaa ja lisätään romanien tietoisuutta ensisijaisista ennaltaehkäisytoimista, kuten terveellisten elämäntapojen edistämisestä ja päihteiden väärinkäytön ehkäisemisestä, ja parannetaan mielenterveyspalvelujen saatavuutta;
- c) ehkäistään ja torjutaan romanien syrjintää lisäämällä tietoisuutta syrjimättömistä terveydenhuoltopalveluista ja terveydenhuollon saatavuudesta, antamalla terveydenhuollon ammattihenkilöille, lääketieteen opiskelijoille ja terveydenhuollon palveluneuvonnassa työskenteleville koulutusta syrjinnän ja sen perussyiden, kuten romanivastaisuuden ja tiedostamattomien ennakoasenteiden, tunnistamis- ja torjuntamenetelmistä;
- (d) torjutaan terveydenhuoltopalvelujen saatavuuteen liittyvää romanien digitaalista syrjäytymistä muun muassa kuromalla umpeen erot digitaalisissa taidoissa, jotka mahdollistavat terveystiedon saatavuuden;
- e) ehkäistään ja torjutaan terveydenhuollon eriytymistä ja varmistetaan menneiden vääryyksien, kuten romaninaisten pakkosterilointien, tunnustaminen ja korvaaminen;
- f) edistetään romanien mahdollisuutta päästä opiskelemaan lääketiedettä ja kannustetaan palkkaamaan romaniväestöön kuuluvia terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja terveydenhuollon palveluneuvoja erityisesti alueilla, joilla romaniväestön osuus on merkittävä;
- g) torjutaan ja ehkäistään mahdollisia epidemioita syrjäytyneillä tai etäisillä alueilla asuvissa romaniyhteisöissä;
- h) parannetaan vammaisille, ikääntyneille henkilöille ja ilman vanhempien hoivaa kasvaville lapsille tarjottavien yhteisö- ja perhepalvelujen saatavuutta (esimerkiksi kehittävät palvelut, sosiaalinen asuntotarjonta, vammaisten päivätoimintayksiköt ja sijaisvanhempien verkostot);
- i) ehkäistään laitostumista ja tuetaan siirtymistä laitoshoidosta yhteisö- ja perheperustaiseen hoitoon tukemalla epävarmoissa tilanteissa eläviä perheitä ja vammaisia (esimerkiksi tarjoamalla neuvontapalveluja ja taloudellisia kannustimia, ruoka-apua, tuettua asumista ja kehittäviä palveluja);
- (j) edistetään romanien kansanterveyteen liittyvien parhaiden käytänteiden vaihtoa ja siirtämistä käyttämällä esimerkiksi komission ja jäsenvaltioiden

kansanterveyden alan verkostoa terveyden edistämisen, sairauksien ehkäisyn ja ei-tarttuvien tautien hallinnan ohjausryhmän puitteissa.

*Riittävien ja eriytymättömien **asuntojen sekä keskeisten palvelujen** saatavuus*

10. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava romanien yhdenvertainen kohtelu riittävien ja eriytymättömien asuntojen sekä keskeisten palvelujen saatavuuden osalta muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:
- a) varmistetaan keskeisten palvelujen – kuten hanaveden, turvallisen ja puhtaan juomaveden⁸⁵, asianmukaisten saniteetti-, jätteenkeräys- ja jätehuoltopalvelujen, ympäristöpalvelujen, sähkön, kaasun, kuljetuspalvelujen, rahoituspalvelujen ja digitaalisen viestinnän – sekä fyysisen infrastruktuurin saatavuus turvaamalla yleishyödyllisten peruspalvelujen jatkuvuus sekä normaalioloissa että pandemioiden, ympäristökatastrofien ja muiden kriisien aikana;
 - b) seurataan ja ehkäistään alueellista erottelua ja poistetaan tällaiset käytännöt sekä edistetään eri väestöryhmien asumista samoilla alueilla laatimalla konkreettisia suunnitelmia asunto-ongelmien ratkaisemiseksi siten, että paikallisyhteisöt ja ne romaniyhteisöt, joihin suunnitelmat vaikuttavat, otetaan mukaan laadintatyöhön;
 - c) tuetaan ja vahvistetaan asumisesta, keskeisistä palveluista ja ympäristöstandardeista vastaavia viranomaisia ja muita tämän alan asiaankuuluvia toimijoita muun muassa myöntämällä niille riittävät valtuudet ja resurssit kartoittaa asumistarpeita, seurata eriytymistä ja toteuttaa kattavia lainsäädännöllisiä ja/tai tukitoimenpiteitä;
 - d) ehkäistään häättöjä varhaisten varoitusten ja sovittelun keinoin, järjestetään tuen tarjoaminen häättöuhan alaisena oleville ja tarjotaan riittäviä vaihtoehtoisia asuntoja keskittyen erityisesti perheisiin;
 - e) parannetaan romanien elinolosuhteita, ehkäistään ja torjutaan kielteisiä terveysvaikutuksia, joita aiheutuu altistumisesta saasteille ja kontaminaatiolle;
 - f) tarjotaan kodittomille romaneille sosiaalista tukea ja pääsy yleisten palvelujen piiriin;
 - (g) varmistetaan sosiaalisten asuntojen yhtäläinen saatavuus ottamalla käyttöön sosiaalisia tarpeita priorisoivia perusteita;
 - h) tuetaan syrjäytyneille romaneille suunnattuja yhdenmukaisia asumisen järjestelmiä, joissa asuntojen rakentamiseen ja ylläpitämiseen tarkoitettut mikrolainat yhdistetään finanssiosaamiseen ja säästöjärjestelmiin, rakennuskoulutukseen ja aktivointitoimenpiteisiin;
 - i) tuetaan kiertävien romanien leiriytymispaikkojen rakentamista ja ylläpitoa.

Kumppanuudet ja institutionaaliset valmiudet

Romanien kansallisten yhteysviranomaisien osallistaminen ja tukeminen

11. Jäsenvaltioiden olisi annettava romanien kansallisille yhteysviranomaisille riittävät ja tarvittavat resurssit, henkilöstö, valtuudet ja poliittinen painoarvo, jotta ne voivat

⁸⁵

Ks. ehdotus direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta, 16 artikla yhdessä johdanto-osan 31 kappaleen kanssa ([ST 606 2020 REV 1](#)).

tehokkaasti koordinoita ja seurata romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista edistäviä kansallisia politiikkoja, paikallinen tiedottaminen mukaan luettuna.

12. Jäsenvaltioiden olisi mahdollistettava romanien kansallisille yhteysviranomaisille romanikansalaisyhteiskunnan osallistaminen romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten ja paikallisten toimintasuunnitelmien suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja tarkistamiseen uudistetuilla kansallisilla romanifoorumeilla toteutettavien prosessien kautta.
13. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että romanien kansalliset yhteysviranomaiset ovat mukana sosiaalista osallisuutta koskevien politiikkojen ja yleisten palvelujen suunnittelussa, jotta lisätään yhteysviranomaisten merkityksellisyyttä romaniväestön näkökulmasta ja parannetaan niiden tarjoamaa tiedotusta; tähän lukeutuu tarvittaessa myös osallistuminen unionin varojen käytön ohjelmointiin liittyvään päätöksentekoon ja seurantaan.

Tasa-arvoista kohtelua edistävien elinten osallistuminen

14. Jäsenvaltioiden olisi tuettava yhdenvertaista kohtelua edistäviä tasa-arvoelimiä, jotta ne voivat toimia tuloksellisesti ja riippumattomasti sekä tehdä yhteistyötä kaikkien asiaankuuluvien toimijoiden, mukaan lukien romanien kansallisten yhteysviranomaisten ja muiden viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan järjestöjen sekä yksityisen sektorin, kanssa. Tällainen tuki tarkoittaa muun muassa sitä, että tasa-arvoelimille mahdollistetaan
 - a) syrjintä-, vihapuhe- ja viharikostapausten selvittäminen sekä ratkaisun hakeminen strategisissa oikeudenkäynneissä;
 - b) puuttuminen liian vähäiseen raportointiin syrjinnästä, vihapuheesta ja viharikoksista sekä oikeuksia koskevan tietoisuuden lisääminen romanien keskuudessa;
 - c) tutkimusten tekeminen ja tietojen kerääminen romanien tasa-arvosta ja heidän kohtaamistaan syrjinnästä;
 - d) romanikansalaisyhteiskunnan valmiuksien kehittäminen ja yhteistyön tekeminen romanikansalaisyhteiskunnan kanssa keskittyen erityisesti oikeussuojan saatavuuteen ja yhdenvertaisuuslainsäädännön täytäntöönpanoon;
 - e) neuvonnan ja koulutuksen tarjoaminen julkisille ja yksityisille organisaatioille sekä tiedotusvälineille.
15. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tasa-arvoelimet ovat tiiviisti mukana romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista edistävien kansallisten strategiakehysten suunnittelussa, täytäntöönpanossa, seurannassa ja tarkistamisessa ja voivat antaa oman panoksensa tähän työhön, muun muassa seuraavilla toimilla:
 - a) kuunnellaan tasa-arvoelinten neuvoja kehitettäessä kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanoa koskevia vaatimuksia, jotta niiden suunnittelussa ja täytäntöönpanossa keskitytään tiiviimmin syrjinnän torjumiseen ja ehkäisemiseen muun muassa torjumalla romanivastaisuutta, mukaan lukien rakenteellisen syrjinnän purkamiseen liittyvät pyrkimykset;
 - b) otetaan tasa-arvoelimet osaksi järjestelyjä, joilla valvotaan romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanoa, seuranta ja tarkistamista, sekä osaksi komiteoita, jotka seuraavat asiaankuuluvan unionin rahoituksen käyttöä).

Paikallisten ja alueellisten sidosryhmien osallistaminen

16. Jäsenvaltioiden olisi osallistettava alue- ja paikallisviranomaiset sekä paikallinen kansalaisyhteiskunta kansallisten strategiakehysten suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja tarkistamiseen.
17. Jäsenvaltioiden olisi kannustettava alue- ja paikallisviranomaisia kehittämään tai päivittämään paikallisia toimintasuunnitelmiaan, eriyttämisen purkamiseen tähtääviä suunnitelmiaan tai romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevia strategiakehyksiään toimivaltansa puitteissa. Näihin toimintasuunnitelmiin tai strategiakehyksiin pitäisi sisältyä toimenpiteitä, perustasoja, vertailuarvoja, mitattavia tavoitteita sekä tiedot määrärahoista.
18. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava keskus- ja paikallisviranomaisten yhteistyö romanien syrjinnän ehkäisemiseen ja torjuntaan tähtäävien unionin rahoitusohjelmien suunnittelussa ja täytäntöönpanossa, jotta voidaan varmistaa, että romanien tasa-arvo, osallisuus ja osallistuminen otetaan huomioon ohjelmien valmistelussa, täytäntöönpanossa, seurannassa ja arvioinnissa ja jotta voidaan tehostaa unionin varojen kanavointia paikallistasolle.
19. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä osallisuutta, moninaisuutta ja positiivisia erityistoimia, jotta varmistetaan, että alue- ja paikallistason julkiset laitokset palkkaavat romaniväestöön kuuluvia ammattihenkilöitä.
20. Jäsenvaltioiden olisi annettava romaneille vaikutusmahdollisuuksia ja tunnustettava heidän osuutensa paikallisella tasolla aktivoimalla yhteisöjä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen keinoin.

Yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa

21. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä sosiaalista innovointia, kumppanuutta ja yhteistyötä viranomaisten ja romanien ja romanasioita edistävien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen välillä
22. Jäsenvaltioiden olisi hyödynnettävä täysimittaisesti jäsenvaltioissa toimivia kansallisia romanifoorumeja ja kaikkia muita yhteistyön ja vuoropuhelun kanavia ja osallistettava tällä tavoin romanit, romanasioita edistävät kansalaisyhteiskunnan järjestöt ja muut sidosryhmät avoimesti ja inklusiivisesti romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten ja paikallisten toimintasuunnitelmien suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja tarkistamiseen.
23. Jäsenvaltioiden olisi tuettava kansalaisyhteiskuntaa romaneihin kohdistuvan vihapuheen ja viharikosten seurannassa ja raportoinnissa ja avustettava uhreja viharikoksista ja vihapuheesta ilmoittamisessa.
24. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava rahoitus romanien ja romanasioita edistävän kansalaisyhteiskunnan moninaisuuden ja riippumattomuuden tukemiseksi, romanien nuorisojärjestöt mukaan lukien, jotta ne voivat toteuttaa romaneja koskeviin kansallisiin strategiakehyksiin liittyvää raportointia ja seurantaan riippumattomina tarkkailijajärjestöinä sekä ylläpitää hallinnollisia valmiuksiaan.
25. Jäsenvaltioiden olisi osallistettava kansalaisyhteiskunta ja romaniyhteisöt unionin rahoituksen ohjelmakauden kaikkiin vaiheisiin kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla (myös asiaankuuluvien unionin rahastojen seurantakomiteoiden jäseninä).

26. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä valmiuksien kehittämistä ja johtajuutta romanikansalaisyhteiskunnassa, nuorisjärjestöt mukaan lukien, jotta asianomaiset elimet ja järjestöt voivat osallistua kaikkiin poliittisen päätöksenteon vaiheisiin ja julkiseen elämään yleisesti.
27. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä monialaista työtä sekä yhdenvertaisuutta ja osallisuutta edistäviä laajempia yhteenliittymiä ja osallistettava tähän työhön hallitukset, kansalaisyhteiskunta, liike-elämä ja teollisuus sekä tiede- ja tutkimusyhteisö. Tämä voisi johtaa sellaisten yksiköiden yhteisiin toimiin, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa, torjuvat rasismia, rotusyrjintää, muukalaisvihaa ja niihin liittyvää suvaitsemattomuutta tai edistävät lasten, ikääntyneiden henkilöiden, romanien, hlbt+ -henkilöiden, vammaisten henkilöiden, turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien sekä kansalaisuudettomien henkilöiden oikeuksia.

Rahoitus

28. Jäsenvaltioiden, varsinkin niiden, joilla on muita suurempia romanien tasa-arvoon, osallisuuteen ja osallistumiseen liittyviä haasteita ja/tai joissa romanien osuus väestöstä on suurempi, olisi hyödynnettävä täysimittaisesti ja optimaalisesti yleinen ja kohdennettu EU:n ja kansallisen tason rahoitus, jolla on tarkoitus ehkäistä ja torjua romanien syrjintää; tähän voi kuulua erityistavoitteiden valitseminen heikommassa asemassa olevien ryhmien ja syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien⁸⁶, sosioekonomisen integraation edistämiseksi, ja tehokkaan koordinoinnin varmistaminen romanien tasa-arvon ja sosioekonomisen osallisuuden kannalta merkityksellisten unionin ja kansallisten rahoituslähteiden välillä.
29. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että alueelliset, paikalliset, kaupunki- ja muut viranomaiset, talouselämän eturyhmät ja työmarkkinaosapuolet sekä asiaankuuluvat kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet, kansalaisjärjestöt ja sosiaalista osallisuutta, perusoikeuksia ja syrjimättömyyttä edistävät elimet osallistuvat unionin ohjelmien valmisteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin, seurantakomiteoihin osallistuminen mukaan luettuna.
30. Jäsenvaltioiden olisi kohdennettava riittävästi kansallisia määrärahoja romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista edistävissä EU:n strategiakehyksessä sekä kansallisissa strategiakehyksissä esitettyjen toimenpiteiden täytäntöön panemiseksi ja varmistettava, että määrärahat vastaavat romaniyhteisöjen todellisia tarpeita ja että niiden suuruus on suhteutettu romaniyhteisöjen kokoon ja haasteisiin.
31. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat⁸⁷ edistävät haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten romanien ja muihin rodullisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, osallistamista.
32. Jäsenvaltioiden olisi parannettava vähemmistöjen sosioekonomista osallisuutta koskevien EU:n ohjelmien tai rakenneuudistusten suunnittelua, täytäntöönpanoa, seurantaa ja arviointia esimerkiksi pyytämällä teknistä apua rakenneuudistusten tukiohjelmasta.

⁸⁶ Ks. erityisesti ESR+ -ehdotuksen 4 artiklan 1 kohdan v ja viii alakohta, [COM\(2018\) 382 final](#).

⁸⁷ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta, [COM\(2020\) 408 final](#);

33. Jäsenvaltioiden olisi kannustettava käyttämään kansallisia ja unionin varoja keskus- ja paikallistason viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen valmiuksien kehittämiseen ja mahdollistettava parhaiden käytäntöjen vaihtaminen näiden tahojen välillä, jotta ne voivat osallistua romanien syrjinnän vastaisten toimenpiteiden toteuttamiseen nopeuttamalla tasa-arvon ja osallisuuden saavuttamista muun muassa torjumalla eriytymistä ja edistämällä romanien osallistumista.
34. Jäsenvaltioiden olisi vastattava paikallistason, myös kaupunkialueiden, rahoitustarpeisiin, jotta EU:ssa liikkuvia romaneja voidaan tukea muun muassa tarjoamalla kielikoulutusta, varhaiskasvatusta ja koulutusta sekä julkisia työvoimapalveluja ja muun muassa sosiaalityöntekijöiden ja yhdyshenkilöiden palveluja.

Romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten seuranta ja niistä raportointi

35. Jäsenvaltioiden olisi seurattava ja arvioitava kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanoa asianmukaisesti käyttäen indikaattorivalikoimaa, jonka EU:n perusoikeusvirasto, romanien kansalliset yhteysviranomaiset, kansalliset tilastotoimistot ja komissio ovat kehittäneet romaneja koskevista indikaattoreista ja raportoinnista vastaavan, perusoikeusviraston koordinoiman työryhmän⁸⁸ puitteissa.
36. Ottaen huomioon tiedonannossa esitetyt unionin pää- ja muut tavoitteet jäsenvaltioiden olisi sisällytettävä kansallisia määrällisiä ja/tai laadullisia tavoitteita romaneja koskeviin kansallisiin strategiakehyksiin, jotka on mukautettu kansallisiin olosuhteisiin ja käytettävissä oleviin vaihtoehtoihin etnisen alkuperän mukaisesti eroteltujen yhdenvertaisuustietojen (tai tätä parhaiten vastaavien tietojen) keräämisen sekä olemassa olevan näytön osalta.
37. Jäsenvaltioiden olisi ilmoitettava komissiolle kaikista tämän suosituksen mukaisesti toteutetuista toimenpiteistä kesäkuuhun 2023 mennessä. Tämän jälkeen jäsenvaltioiden olisi toimitettava komissiolle kahden vuoden välein tiedot parhaillaan toteutettavista ja uusista toimenpiteistä, mukaan lukien tiedot kullakin aihealueella saavutetusta edistymisestä romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanossa. Jäsenvaltioiden kertomuksia hyödynnetään romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen edistämistä koskevissa komission kahden vuoden välein laatimissa kertomuksissa ja arviointikertomuksissa, jotka komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle.
38. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevat kansalliset kertomukset julkistetaan avoimuuden lisäämiseksi ja politiikkaoppimisen mahdollistamiseksi, ja varmistettava tapauksen mukaan, että kansallisista strategioista ja valmistuneista täytäntöönpanokertomuksista keskustellaan kansallisessa parlamentissa.
39. EU:n perusoikeusviraston olisi tehtävä vuosina 2020, 2024 ja 2028 säännönmukainen romanitutkimus, josta saadaan tietoa lähtötason, puolivälin ja loppuvaiheen tuloksia varten ja josta ilmenevät mahdolliset muutokset romanien tilanteessa. Perusoikeusviraston olisi lisäksi tuettava jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä kerätä merkityksellisiä yhdenvertaisuustietoja, komissiota seurannassa ja analysoinnissa sekä romanien kansallisia yhteysviranomaisia raportoinnissa

⁸⁸ Asiakirjan COM(2020) 620 final liite 2 sekä perusoikeusviraston työryhmän raportti [Monitoring framework for an EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation – Objectives and indicators](#).

hyödyntäen tässä romaneja koskevista indikaattoreista ja raportoinnista vastaavan työryhmän tukea.

Tällä ehdotuksella korvataan 9 päivänä joulukuuta 2013 annettu neuvoston suositus jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä⁸⁹.

Tehty Brysselissä

*Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja*

⁸⁹

[EUVL C 378, 24.12.2013, s. 1.](#)